

De parochie

Al in 1200 was Didam een zelfstandige parochie. De kerk behoorde tot de proosdij (kerkgebied) van Emmerik, welke deel uitmaakte van het bisdom Utrecht. Van de vroege Middeleeuwen af, toen in Didam een tufstenen kerkje werd opgericht, tot aan het begin van de twintigste eeuw, is Didam een enkelvoudig kerspeld (kerkgemeenschap) geweest. Reeds lang voor de opdeling van de Didamse parochie stonden er her en der kapellen. Bij het kasteel te Loil (Huis Loil) heeft ook een kapel gestaan, waarover echter niet veel bekend is. Wel weten we dat de pastoor van Angerlo er op verzoek van de Loilse kasteelheer dienst deed.

Aanvankelijk behoorde Loil tot de parochie van de Heilige Martinus te Didam. Dat betekende voor de Loilenaren een flink eind lopen, iedere zondag en soms wel meerdere keren, naar Didam toe. Er ontstonden de nodige 'kerkpaadjes', want de kortste weg was natuurlijk de beste. Maar de mensen uit die tijd beschouwden dat als de gewoonste zaak van de wereld, ook al nam het vervullen van de 'zondagsplicht' veel tijd in beslag. In 1910 werd er in Loil een zelfstandige parochie gesticht met een eigen kerk. Nieuw-Dijk volgde in 1911. Met de stichting van deze nieuwe parochies werd de oude Didamse parochie in drieën opgedeeld.

Net als de gehele Liemerse bevolking is ook die van Didam in grote meerderheid rooms-katholiek. Daarnaast kent Didam een eeuwenoude protestantse gemeente die over een eigen kerkgebouw beschikt.

Oprichting, bouw en kerkwijding

'Daar de parochie Sint Martinus van Didam te uitgestrekt, het getal der gelovigen te groot en het derhalve voor het zieleheil wenselijk was dat de oude parochie verdeeld werd, zo is Zijne Doorluchtige Hoogheid de Aartsbisschop van Utrecht, Monseigneur H. van de Wetering, onder het pastoraat van de Zeer Eerwaarde Heer G. Reuvekamp, tot het oprichten van twee nieuwe parochies overgegaan, zodat de gemeente Didam voortaan uit drie parochies zou bestaan.' Met deze aanhef begint de toelichting bij de oprichting van de parochie, zoals te lezen is in een brief van 17 november 1910 in het Loilse parochiearchief. De officiële stichtingsdatum, onder de naam: 'De Onbevleete Ontvangenis van de Heilige Maagd Maria' is 27 november 1910. De aanduiding die thans gebruikt wordt is: Parochie Onze Lieve Vrouw Onbevleete Ontvangen.

Een consequentie van de stichting van twee nieuwe parochies (te Loil en Nieuw-Dijk) was dat de Didamse Sint Martinusparochie in drieën moest worden opgedeeld. De parochiegrenzen werden vastgesteld en nauwkeurig in akten beschreven. De Loilse parochiegrens werd tevens als officiële dorpsgrens gezien. Deze grens is beschreven in hoofdstuk 6.

Het kerkbestuur van Didam diende op 30 maart 1909 een aanvraag in tot machtiging voor de grondaankoop van de nieuw op te richten parochiekerk te Loil voor de som van

f 1.800 | € 816,80. Deze aanvraag kreeg de goedkeuring van het bisdom. De aartsbisschop benoemde op 5 november 1909 Ph.J.J. Inden, kapelaan te Groessen, tot bouwpastoor. In november van datzelfde jaar verhuisde kapelaan Inden naar Didam om van daaruit de nodige voorbereidingen te treffen voor de bouw van kerk en pastorie.

Architect Rietbergen uit Utrecht had in februari 1910 de bouwtekeningen met alle bijbehorende zaken gereed. De totale kostenbegroting kwam uit op een bedrag van f 43.000 | € 19.512,55. Het aartsbisdom verleende hieraan zijn goedkeuring en de aanbesteding kon plaatsvinden. Er kwamen elf inschrijvingen binnen op de aanbesteding die voor 31 maart 1910 werd uitgeschreven. Uiteindelijk werd de bouw onderhands gegund aan de firma Etmans uit Utrecht. De aanneemsom bedroeg f 48.257 | € 21.898,07. Vrij snel daarna konden de bouwwerkzaamheden daadwerkelijk beginnen. Deze verliepen in een uitzonderlijk vlot tempo. De eerste steenlegging was reeds op 24 mei 1910. Deze plechtigheid werd verricht door pastoor Reuvekamp uit Didam. Na slechts 174 werkdagen stond de kerk er. Een voor die tijd zeer bijzondere prestatie, want alle aanvoer geschiedde met paard en kar en al het grondwerk door mensenhanden met schop en kruiwagen. Veel Loilenaren hebben daaraan meegewerkt.

In de door de architect toegepaste bouwstijl vinden we de invloeden van de neo-gotiek (bouwstijl uit de 18e en 19e eeuw) terug, herkenbaar aan de spitsbogen en de overdekking met kruisribgewelven. De ramen van de kerk tonen hiervan enkele variaties. Het glas-in-lood is deels nog origineel en deels vernieuwd. De afbeeldingen stellen de Mariafiguur voor, geflankeerd door engelen.

De plattegrond van de kerk heeft de vorm van een kruis, opgebouwd uit een centraal gelegen schip met aan weerszijden zijbeuken, kapellen en bijvertrekken (sacristieën). De drie traveeën (gewelfvlakken) tellende zijbeuken bezitten middenin een uitbouw ten behoeve van de biechtkamers (beter bekend als biechtstoelen).

De specificatie van de bouwkosten van kerk en pastorie:

Grond gemeente, 0.10.37 ha	f	72,59		€	32,94
Grond voor bouwterrein, 0.80.50 ha	f	1.690,50		€	767,12
Aankoop huis en grond Steentjes	f	3.000		€	1.361,34
Kosten grondbewerking	f	1.124,42		€	510,24
Notaris Van Romondt	f	30,90		€	14,02
Salaris opzichter	f	700		€	317,65
Salaris architect	f	2.463		€	1.117,66
Architect (voor bijwerk)	f	100		€	45,38
Aannemer	f	52.447,67		€	23.799,72
Kluisdeuren kerk en pastorie	f	540		€	245,04
Kerkbanken Otten	f	1.150		€	521,85
Tabernakel	f	400		€	181,51
Klok en torenuurwerk	f	1.000		€	453,78
Schilderwerk banken en tabernakel	f	262,35		€	119,05
Gasleiding kerk en pastorie	f	1.100		€	499,16
Totaal	f	66.081,43		€	29.986,45

Wat direct opvalt is het verschil tussen de werkelijke kosten en de aanneemsom, deels verklaarbaar door het bijwerk. Toch kwam de financiering zonder niet al te veel moeite rond. De moederkerk Didam gaf haar Loilse dochter een bruidsschat mee van *f* 30.000 | € 13.613,41. De parochianen van Loil zegden toe om gedurende vijf jaren jaarlijks een bedrag van *f* 600 | € 272,27 op te brengen. De aartsbisschop droeg *f* 1.000 | € 453,78 bij. Daarnaast werd een lening aangegaan van *f* 16.000 | € 7.260,48. Het tekort werd volgens de vooraf overeengekomen regeling door de bouwpastoor uit eigen middelen betaald en zonder bijkomende verplichtingen aan de parochie geschonken.

De kerkconsecratie (kerkwijding) vond plaats op maandag 14 november 1910 en werd verricht door monseigneur Henricus van de Wetering, aartsbisschop van Utrecht. Dit was een indrukwekkende plechtigheid die vele uren in beslag nam.

De kerkwijding betekende groot feest in Loil. De gehele gevel van de kerk was voorzien van elektrische lampjes, in die dagen was dat heel bijzonder. Vetpotjes zorgden voor een feestelijke aanblik en versiering van de gevel van de pastorie.

Parochie en dorp in opbouw

Na het gereedkomen en de inwijding van de kerk kon de opbouw van de parochie een aanvang nemen. Al spoedig dienden zich voor pastoor Inden de eerste pastorale werkzaamheden aan. De eerste dopeling was Bernardus Theodorus Peters op 21 november 1910. Het eerste bruidspaar dat op 23 november 1910 in de kerkelijke echt werd verbonden was Johannes Bernardus de Dorsthorst en Hendrina Maria Otten. Van dit bruidspaar is bekend dat hij als timmerman werkte bij bouwbedrijf Otten uit Groessen en dat zij de dochter was van zijn baas. De firma Otten was betrokken bij de bouw van de Loilse kerk. In die periode vooral – zegt de overlevering – is de wederzijdse liefde tot bloei gekomen. Als eerste overleden parochiaan vermeldt het dodenboek op 24 november 1910: Bernardus Kupper, 77 jaar oud.

Een kerk alleen vormt nog geen parochie. Het opbouwen van een nieuwe parochiegemeenschap was wellicht een veel zwaarder karwei dan het bouwen van de kerk. Mede dankzij de totstandkoming van de kerk kwam ook de ontwikkeling van Loil als echt dorp in een stroomversnelling. Vrij snel na de stichting van de parochie kwam het verenigingsleven op gang. Pastoor Inden had hier heel duidelijk oog voor en nam veel stimulerende initiatieven, vooral ter meerdere eer en glorie van het kerkelijk leven.

Direct na de stichting van de parochie werd het kerkkoor opgericht, onder leiding van Toon Rasing, die dat zo'n dertig jaar lang volhield. Uit de leden van het kerkkoor wees pastoor Inden enkele jaren nadien een aantal koorzangers aan die een instrument moesten leren bespelen, want tijdens de sacramentsprocessie wenste hij begeleiding van een muziekkorps. Zo aanschouwde Amicitia in 1913 het muzikale levenslicht. Schutterij Loil-Vooruit werd een paar jaar later, in 1919, opgericht. Deze Loilse verenigingen, in de begintijd van de parochie opgericht, zijn er nog altijd en hebben ook nog steeds een duidelijke band met de parochie. Alle Loilse verenigingen voerden aanvankelijk de initialen RK (van rooms-katholiek) in hun naam. De pastoor had als geestelijk adviseur destijds veel invloed op het verenigings-

leven. Als er het voornemen bestond om een nieuwe vereniging op te richten werd de pastoor steevast om advies gevraagd.

Het was in de jaren dat de kerkelijke instanties een grote invloed hadden op het sociaal-maatschappelijke leven, zo ook op het rooms-katholieke (bijzondere) onderwijs. Naast de eveneens in 1910 gestichte openbare school – die voornamelijk door jongens werd bezocht – vond het kerkbestuur dat er ook een meisjesschool, geleid door zusters (dus van rooms-katholieke signatuur) moest komen. Het kerkbestuur diende daartoe op 23 mei 1920 een verzoek in bij de gemeente. Een verzoek dat werd ingewilligd. De Loilse rooms-katholieke meisjesschool startte op 1 oktober 1924 en werd toegewijd aan Sint Jozef.

Van meet af aan was het de bedoeling van het kerkbestuur dat bij de school een zustershuis (klooster) gebouwd zou worden. De vergunning voor de bouw werd op 23 september 1924 verleend. Met het gereedkomen van het klooster in 1925 vestigden zich de zusters van de congregatie van JMJ (Jezus, Maria, Jozef) in Loil. De naam werd Sint Petrus Canisiusgesticht. Gebrek aan religieus personeel was voor het bestuur van de orde van JMJ de reden om de zusters per 1 april 1950 terug te roepen uit Loil. Voor het kerk- annex schoolbestuur was dit aanleiding om het aartsbisdom te verzoeken om de meisjes- en jongensschool samen te voegen. Het aartsbisdom stemde hiermee in. Zie voor meer informatie over het Loilse onderwijs hoofdstuk 4.

Hammen

Op het platteland was het voorheen gebruikelijk dat als er werd geslacht daarvan een gedeelte naar de pastorie werd gebracht. En meestal was dat niet het minste stuk. Nee, de pastoors kwamen qua vleeselijke spijzen niets tekort.

Op de Loilse pastorie hingen in een bepaald vertrek altijd meerdere schinken (hammen) uitdagend aan de zolder. Bij de jeugdige Willem – zoon van de koster – die regelmatig op de pastorie verscheen, kwam de ondeugende gedachte op dat de pastoor en de dienstmeid onmogelijk met zijn beiden die hoeveelheden konden verorberen. Nee, hier moest hulp geboden worden. Hoe, dat was van later zorg. 'Hammie, hammie, jammie, jammie' gonsde het almaar in zijn hoofd.

Op een dag stapt Willem wederom de pastorie binnen en loopt naar het vertrek waar de hammen in volle heerlijkheid aan de zoldering prijken en strooit onder de schinken een handvol madewormen uit. 'Wat ruuk ik?' zegt Willem tegen de dienstmeid die op hem afkomt. Beiden snuiven de lucht nog eens op. 'Een rare lucht' zegt Willem, 'ut zal toch nie van de hammen zun?' 'Zie', roept Willem 'die schinken zun niet goed meer, kiek daar, wörmien.' Alhoewel de dienstmeid geen onwelriekende geuren kan waarnemen zijn de talrijke madewormen voor haar het overtuigende bewijs. 'Zollie gillie die schinken nog wel lusten?' vraagt ze. 'Jaozeker, die wörmien kóken wi-j er thuus wel uut' antwoordt Willem droog en met een stalen gezicht. Een opgeluchte dienstmeid geeft Willem vervolgens de hammen mee, die thuisgekomen de godgeefsheid van de pastoor in alle toonaarden roemt.

Pastoor Inden nam in 1922 het voortouw tot het stichten van een parochiehuis, dat de naam 'RK Verenigingsgebouw' kreeg. Dit gebouw had gedurende zijn bestaan de meest uiteenlopende functies: feest-, film-, dans-, gym-, concert- en toneelzaal, repetitie- en oefenruimte, en kantine. Ook werden er beurzen en fancy-fairs in georganiseerd. Na de Tweede Wereldoorlog werden in het gebouw noodlokalen ingericht ten dienste van het onderwijs. Voor de jeugd kwam in het gebouw een instuif, waardoor de benaming 'jeugdgebouw' ontstond. Ook diende een gedeelte als tijdelijke woonruimte. Voor de sv Loil deed het een tijdelijke dienst als kleedlokaal. In een later stadium heeft het kerkbestuur de zeggenschap over dit gebouw gedelegeerd aan een speciaal ingestelde beheerscommissie.

Velen zullen prettige herinneringen bewaren aan dit gebouw waarin zoveel kon (of toegestaan werd). Maar uiteindelijk voldeed het niet meer aan de eisen des tijds en werd het – hier en daar met wat nostalgische pijn – eind jaren zeventig afgebroken. In het algehele parochielevens heeft dit gebouw een belangrijke rol vervuld.

Op de plaats van het jeugdgebouw verrees De Zomp, die officieel in gebruik werd genomen op 15 maart 1980. De gemeente Didam is eigenaar van deze multi-functionele gemeenschapsaccommodatie. Geleidelijk aan spoorden de ruimtelijke mogelijkheden van De Zomp niet meer met de (veranderende) behoeften van de diverse gebruikers. Samen met de gebruikers stelde de Kontaktraad in 1999 een herinrichtingsplan op.

Een andere ruimte die voor parochiedoeleinden werd gebruikt was het zogenaamde koetshuis, de aanbouw van de kerk grenzend aan de begraafplaats. Oorspronkelijk stond daar de lijkwagen. Ook de parochiebibliotheek kreeg, na een tijdje in het verenigingsgebouw te zijn gehuisvest, daar zijn onderkomen. Een gedeelte van het oude koetshuis zou echter een andere bestemming krijgen. Na een grondige verbouwing werd deze ruimte op 1 juli 1967 heropend als jeugdhonk.

Tussen de kerk en de bibliotheek was een prachtig lokaal gerealiseerd, compleet met keukentje en sanitaire voorzieningen. In bijzonder het meisjesjeugdwerk maakte gebruik van deze accommodatie. Verder werd deze ruimte ook beschikbaar gesteld als 'fuiflokaal'.

Pastoor Spelbrink en juf Rie Weda van de lagere school richtten in de beginjaren vijftig de parochiebibliotheek op. Gestart werd met ruim 150 boeken, allemaal gecensureerd door de Katholieke Centrale Voor Lectuur. Na veertig jaren trok de parochie zich hiervan terug en kreeg de bibliotheek een andere beheersvorm. Zie voor meer informatie over de bibliotheek hoofdstuk 7.

In het park bij de Mariakapel kwamen in 1955 vijftien staties te staan, in de vorm van gemetselde zuiltjes met glas ervoor. (Een statie is bedoeld als een plaats waar stil wordt gehouden om te bidden.) In de zuiltjes hingen vaantjes, voorstellende de vijftien geheimen van de rozenkrans. De vaantjes werden destijds al door pastoor Inden aangeschaft. De aanleiding om deze in het park te plaatsen was het Mariajaar 1954. De staties die langs het pad door het park stonden opgesteld vormden als het ware een bidweg. De achterliggende gedachte van pastoor Spelbrink was om te trachten hiermee het rozenkransgebed te stimuleren.

Een dergelijk overzicht als het voorgaande is nooit volledig. Een conclusie kan niettemin zijn dat parochie en dorp zich samen goed ontwikkeld hebben. Maatschappelijke ontwikkelingen doen telkens weer nieuwe inzichten ontstaan en dwingen bepaalde keuzes te maken. Eigenlijk is het telkens weer opnieuw: opbouwen. Een andere conclusie is dat de parochie en de andere dorpsgeledingen elkaar een belangrijke meerwaarde geven. In ieder geval de moeite waard om te trachten dat in stand te houden.

De kerk: veranderingen en onderhoud

Na de bouw van de Loilse kerk in 1910 werd deze omgeven door een hekwerk en een heg in aanplant. In latere jaren werd de hoofdingang gewijzigd. Bij de geboorte van een prinses van Oranje werd er telkens een kastanjeboom geplant. Het kerkgebouw was van meet af aan het centrale punt van het dorp.

Achter in de kerk

De wat oudere Loilenaren herinneren zich ongetwijfeld nog de bloeitijd van het rijke Roomse leven en de daarbij behorende rituelen. De kerkelijke leer bepaalde voor een belangrijk deel het levensritme van de toen bijzonder gezagsgetrouwe gelovigen. De zondagse diensten trokken altijd volle kerken. De plaatsen werden zelfs verpacht. Uiteraard kostte een plek vooraan meer geld, want het was ook goed voor je status als parochiaan vooraan in de kerk te zitten. De arme sloebers konden het met de mindere plaatsen doen.

De meerstemmig gezongen gregoriaanse mis, de bedevaarten naar Kevelaer, Wittem en Handel, de sacramentsprocessie, de Stille Omgang, de plechtige mis met drie heren, het vesperlof met die doordringende wierookgeur, het 40-urengebed, het bidden van de rozenkrans, zal bij menige senior-gelovige heimelijke verlangens oproepen naar die tijd van toen. Toen geloven nog zo gewoon, zo vanzelfsprekend leek.

'Er is nargus zo vól gelögen as in de biechstoel en op de preakstoel', vertrouwde ons een krasse 80-er toe, om zijn relaas te vervolgen met:

'Ik ging liever
naor de kerk
dan naor ut werk,
want:
achter in de kerk,
zeg maor staond
net onder ut koor,
keek ik graag
naor de Loilse grietjes
die veurbi-j huppelden
en had dan
gin aandacht meer
veur Onze Lieve Heer
en de pastoor.'

Toen de gemeente Didam in 1915 begon met een eigen elektriciteits-voorziening werd de bestaande carbidverlichting vervangen. De aartsbisschop verleende aan het kerkbestuur de machtiging om in de kerk en de pastorie een 'geleiding voor elektrische verlichting' aan te brengen.

Het is niet bekend wanneer de kruiswegstaties in de Loilse kerk zijn geplaatst. Ze zijn in ieder geval van de hand van de Utrechenaar Bernardus Dons, die zich vooral richtte op kerkelijke kunst. Hij schilderde onder andere voor enkele Noorse kerken kruiswegstaties in dezelfde stijl als die in Loil. Zijn kerkelijke kunstwerken kunnen als heel bijzonder en zeldzaam worden aangemerkt.

Het houten gewelf werd al in 1925 vervangen door een stenen. Het gedeelte waar thans het orgel staat is later aangebouwd. Aan de zijde van de Kloosterstraat was oorspronkelijk nog een zij-ingang, die werd gebruikt bij begrafenissen. Als de zusters van het klooster ongezien wilden blijven kwamen zij door deze ingang binnen. Die ingang werd dichtgemetseld toen er in de kerk plaatsgebrek kwam en er banken bij moesten komen. De contouren ervan zijn aan de buitenkant nog zichtbaar. Aannemersbedrijf Berendsen (de 'rooie Jan') uit Loil voerde de verschillende bouwwerkzaamheden uit.

De kerk kreeg op 7 augustus 1949 een nieuwe luidklok, die door deken Frank plechtig werd ingewijd.

Bij gelegenheid van het gouden parochiejubileum in 1960 bood het feestcomité het kerkbestuur namens de parochianen het jubileumgeschenk aan: een bedrag van f 15.000 | € 6.806,70. Hiervoor werd een speciale inzamelingsactie in de Loilse gemeenschap gehouden. Vooraf was reeds bepaald dat dit geld bestemd zou worden voor de aanschaf van een nieuw orgel. Het orgel is gebouwd door de firma Elbertse en Zoon te Soestdijk.

In de loop der jaren is het priesterkoor drastisch veranderd. Het kreeg een nieuw glas-in-loodraam, de communiebanken werden afgebroken, het altaar gemoderniseerd en zó geplaatst dat de priester zich tijdens de viering blijvend tot de kerkgangers kon wenden. Dit komt het gemeenschappelijke karakter van de dienst ten goede. Er kwamen heel artistiek gevormde kaarsenstandaards en een even kunstzinnig tabernakel (kastje op het altaar). De zij-altaren verdwenen en nadat de buitenkapel was afgebroken werd in de kerk een Mariakapel ingericht. Het beeld van de moeder van smarten verhuisde in 1975 van het portaal achterin de kerk naar een prominente plaats voorin de rechterzijbeuk. Achterin de kerk verdwenen de zogenaamde dubbeltjesbanken (de banken waarvoor een dubbeltje plaatsengeld gold). Daarvoor in de plaats werd een informatiehoek ingericht.

Eind jaren tachtig ontstond de behoefte om in de Loilse kerk een aula in te richten, die in 1990 werd gerealiseerd. Voor en na de avondwake en voorafgaand aan begrafenissen kunnen de nabestaanden thans in hun eigen parochiekerk de laatste eer bewijzen aan hun dierbaren die zijn overleden.

De tand des tijds deed echter ook in de Loilse kerk zijn werk. Dit vergde de nodige onderhoudswerkzaamheden en reparaties, zoals de centrale verwarming die op een gegeven moment moest worden vervangen. De onderhoudstoestand

werd gaandeweg zorgwekkend. Voor het kerkbestuur was dit aanleiding om in 1984 een meerjarenonderhoudsplan op te stellen, mede op advies van derden.

Het plan werd gefaseerd uitgevoerd. Hierbij een chronologisch overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden met de daarbij behorende kosten.

- 1985: Glas-in-loodramen* (sacristie): f 9.213 | € 4.180,68.
Toren (inclusief haan) vernieuwd: f 43.950 | € 19.943,64.
- 1986: Glas-in-loodramen* (overigen): f 33.256 | € 15.090,91.
- 1987: Ramen (rest), orgel en geluidsinstallaties: f 11.082 | € 5.028,79.
- 1988: Nieuwe ramen en voorzetramen: f 48.628 | € 22.066,42.
- 1989: Schilderwerk in de kerk: f 26.021 | € 11.807,82.
Bestrijding boktor en houtworm: f 8.443 | € 3.831,27.
Nieuwe vloeren en schilderen banken: f 13.714 | € 6.223,14.
- 1990: Inrichten van een rouwkapel (aula): f 12.924 | € 5.864,66.
- 1991: Hout- en schilderwerk buiten kerk + pastorie: f 47.400 | € 21.509,18.

In deze periode werd er aan noodzakelijke reparaties nog eens uitgegeven: f 17.089 | € 7.754,65.

Hierna restte nog de restauratie van het dak van de kerk en de pastorie. Dit grote onderhoudsproject kreeg als slogan mee: 'Actie Kerkdak'.

* In het kader van het 75-jarig bestaan van de parochie in 1985 bracht de Loilse bevolking f 20.000 | € 9.075,60 bijeen, met als bestemming restauratie van de glas-in-loodramen.

In het kader van het verkeersveiligheidsplan van de gemeente Didam werd in 1996 in samenspraak met de Kontaktraad het kerkplein grondig gerenoveerd en heringericht. Zowel de parkeer- als de pleinfunctie komt nadien veel beter tot zijn recht.

Actie Kerkdak

Tijdens de actie kerkdak is heel duidelijk de band van de Loilse gemeenschap met de (parochie)kerk gebleken. De Loilenaren toonden hiermee weer eens aan waartoe echte gemeenschapszin in staat is.

Het totale investeringsplan van de dakrestauratie omvatte een bedrag van circa f 400.000 | € 181.512,09. De provincie Gelderland en de gemeente Didam gaven beiden een subsidie van f 50.000 | € 22.689,01. Uit de algemene reserves van de eigen parochie kon f 50.000 | € 22.689,01 worden gehaald. Via de gereserveerde voorziening 'groot onderhoud' voor de boekjaren 1992 en 1993 kon een bedrag van f 50.000 | € 22.689,01 worden ingeboekt. De opbrengst van diverse financiële acties werd geraamd op f 100.000 | € 45.378,02. Het dan resterende tekort zou geleend moeten worden. Maar de Loilse bevolking bracht door middel van allerlei acties totaal f 154.825,59 | € 70.256,79 bijeen voor het kerkdak (inclusief de bijdrage van het Didamse bedrijfsleven).

Voor zo'n kleine gemeenschap mag dit een indrukwekkende prestatie worden genoemd. Wat opvalt zijn de over het algemeen forse bijdragen van de Loilse verenigingen en belangengroepen, die daarmee de band met de parochie nog eens benadrukten. De Kontaktraad Loil schonk zelfs een bedrag van f 15.000 | € 6.806,70. Een ludieke actie was de verkoop van oude beschilderde leien door Lovida. Uit de leien die van het te restaureren dak kwamen werden de besten geselecteerd en gewassen. Vervolgens kwamen ze in handen van enkele kunstzinnige Lovida-dames. Naast een basisonwerp kon elke schilder zich uitleven in een eigen persoonlijke creatie. Daardoor ontstond er een brede variatie van beschilderde leien, die gretig aftrek vonden.

De bouwkundig adviseurs van het kerkbestuur, Gerrit Diesvelt en Frans Schlieff, begeleidden en coördineerden de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden. Mede dankzij hun inspanningen verliepen de werkzaamheden over het algemeen voorspoedig. Wat zeker niet onvermeld mag blijven is het voortreffelijke werk van de firma Van Wely uit Groessen, die de restauratie uitvoerde.

De 'finale-in-stijl' van de actie kerkdak was de afsluitmanifestatie op 18 april 1993. Het programma voor die dag was omvangrijk. Er werd begonnen met een heilige mis, daarna vendelhulde en loslaten van een groot aantal duiven en vervolgens een cultureel programma waaraan nagenoeg alle Loilse verenigingen meewerkten. Voor de jeugd was een vossenjacht georganiseerd. Een ander onderdeel van het programma was een veiling van onder andere de 'Loilse Nachtwacht' (geschilderd door Edwin van Onna). Wim Rutjes had een maquette van de Loilse kerk vervaardigd, waaraan een prijsvraag was gekoppeld. Deze typische 'Loildag' werd afgesloten met een speciaal slotlied, op een tekst van Leo Godschalk. Hiermee was een einde gekomen aan de uitvoering van een ambitieus en veelomvattend onderhoudsproject.

De glans van de fonkelnieuwe leien op het kerkdak is niet zo maar een glans... Het is een glans die de weerspiegeling is van de vitaliteit van de Loilse parochiegemeenschap. Actie kerkdak: het ging van een 'leien dakje'!

Judas

De zogeheten kindsheidoptocht in vroeger tijden was elk jaar weer een evenement waar ik echt naar uitzag. Je mocht dan je wens uitspreken wat je in die optocht wilde uitbeelden, bijvoorbeeld: Johannes de Doper, Maria Magdalena, Jozef, Jeanne d'Arc, missionaris, Petrus of Paulus enzovoort.

De meeste belangstelling ging uit naar de creatie van paus. Want dan werd je op een soort troon door het Loilse centrum gedragen, geëscorteerd door de Zwitserse garde. Dat was het gewoon... te gek...

Tweemaal al had ik 'gesolliciteerd' naar het hoogste kerkelijke ambt. Beide keren geen witte rook uit de schoorsteen. Ik werd afgewezen omdat ik niet altijd een 10 voor catechismus had gehaald... Doch de Judasrol vond ik achteraf best een redelijk alternatief.

De oude Mariakapel

Kapellen of kapelletjes: je ziet ze nog steeds, de ene keer verscholen in het landschap, de andere keer wat dominanter aanwezig. Je ziet ze in alle soorten, maten en uitvoeringen. En als je in een kapelletje een kaars ziet branden is het net of de wereld er een stuk vrediger en minder gestrest uitziet.

Kapellen: nog steeds worden ze in stand gehouden. Omdat ze blijkbaar in een behoefte voorzien. De behoefte aan stilte, zelfreflectie, gebed, een meditatiemoment, of zomaar om wat te mijmeren. Door vele eeuwen heen is de functie van (bid)kapellen vrijwel dezelfde gebleven, terwijl er toch zo veel in het geloofsleven is veranderd. Wie een kapel binnengaat zal meestal de ontstaansreden niet kennen. Dat is ook helemaal niet nodig, maar het kan wel interessant zijn. Kapellen zijn vaak gedenkmomenten, die herinneren aan een bijzondere gebeurtenis uit de geschiedenis, vaak berustend op een mythe.

Achter weinig kapellen, waar ook ter wereld, zal zoveel dramatiek en emotie schuil gaan als die van de oude Loilse Mariakapel. Een gedenkteken, ontstaan uit een bizarre mengeling van opperste vreugde en het diepste leed dat een dorp kan treffen. Zo heeft elke kapel zijn verhaal, zijn achtergronden, zijn symboliek en zijn betekenis. Hier het verhaal van de Loilse Mariakapel.

De Tweede Wereldoorlog hield de bevolking in een benauwende wurggreep. Met regelmaat was er dreiging – zowel overdag als 's nachts – als Duitse bommenwerpers over de Liemerse regio trokken en in het luchtruim hun vernietigende lading loslieten. Angst, onrust en onzekerheid kwelden de mensen: het zou maar gebeuren dat Loil door oorlogsgeweld zou worden getroffen. Maar juist in nood leert het volk bidden. Op initiatief van pastoor Bauland beloofden de Loilenaren, en met hen de evacués, de patrones van hun parochie, dat ze een Mariakapel zouden stichten als Loil gespaard zou blijven voor oorlogsgeweld. De oorlogstijd duurde lang. Loil raakte enigszins overbevolkt door de talrijke evacués, die meestal op de boerderijen onderdak hadden gevonden.

Maar altijd komt er een nieuwe lente, zo ook die van 1945. Met deze lente kwam het bevrijdende voorjaarsoffensief van de geallieerden, richting Liemers, richting Loil. Ons dorp werd op 1 april 1945 bevrijd en was daarmee verlost van de bezetter. Een uitbundige vreugde nam bezit van het dorp. Maria had ons gebed verhoord, Loil was geen groot oorlogsleed overkomen. De eerste gelden voor de Mariakapel stroomden binnen. (Parochianen en evacués brachten bijna f 10.000 | € 4.537,80 bijeen, een fors bedrag voor die tijd.) Het geraas van oorlogsvliegtuigen verstomde. De oorlog ebde weg. Het leven leek weer zijn gewone Loilse gang te gaan.

Maar zo ineens, was er op 7 april 1945 die explosie, die het klooster en de meisjesschool totaal vernietigde. Twee Loilse meisjes lieten hierbij het leven. Tot eind jaren vijftig werden de twee omgekomen kinderen jaarlijks rond de zevende april herdacht. Bij de tiende herdenking gebeurde dit in de vorm van een speciale lichtprocessie.

Toen pastoor Bauland geëmotioneerd langs de puinhopen wandelde, zei hij: *'Maria, Gij hebt de kapel niet verdiend'*. Zondags op de preekstoel stelde hij daarom voor om de reeds bijeengebrachte gelden te bestemmen voor de wederopbouw van de verwoeste gebouwen.

Maar de wens van de parochianen en de evacués was dat het geld alleen aan een Mariakapel zou worden besteed. Immers daarvoor hadden zij hun geldelijke offers gebracht. Geld uit dankbaarheid aan Maria geschonken, omdat zij hen voor persoonlijk leed gespaard had. Volgt normaal de kudde de herder, nu was het andersom. De kapel kwam er, met grote voortvarendheid. Op de plek waar de pastoor zijn historische en weinig stichtelijke woorden tot Maria sprak. Het werd een zogenaamde bidkapel. Architect W. van den Kerkhof uit Eindhoven had de bouwstijl geheel afgestemd op de boerderijen in de omgeving. Uitvoerend aannemer was Th. Segers. De eerste steenlegging was op 28 juli 1947. Ook de kinderen werden er bij betrokken, zij mochten voor één cent een steen metselen.

Enkele maanden later was de kapel gereed. Loil stak de vlaggen uit. Zondag 26 oktober 1947 was de plechtige inzegening, voorafgegaan door een lof, waarbij veel evacués aanwezig waren. De feestpredikatie werd gehouden door de Didamse pater A. Elfrink. Uit het weekblad 'De Liemers' van 1 november 1947 citeren we:

Wanneer we een kapel gaan bouwen, Maria ter eer, dan zal bij voorkeur een plaats worden uitgekozen waar Maria haar genaden in grote overvloed aan de gemeenschap schonk. Doch hier in Loil is juist de plaats gekozen waar Maria ogenschijnlijk haar beschermende hand terugtrok en de Loilse bevolking een zeer grote ramp liet overkomen door de verwoesting van het zusterklooster en de meisjesschool. De parochianen en de evacués, die in de bange oorlogswinter gastvrijheid genoten in onze parochie, wilden voor Maria deze kapel bouwen, ondanks het grote oorlogsleed dat ons dorp trof. Het kan daarom niet anders, of Maria moet op deze zondag wel met een grote blijheid neerzien, op deze, haar zo toegewijde parochie, waarin het vertrouwen in haar niet geschokt werd, zelfs niet door deze grote catastrofe.

De kapel werd een toevluchtsoord voor velen, vooral na de zondagvieringen. In de maand mei werd er elke avond het rozenhoedje gebeden. Ook werden er gedenkstenen aangebracht waarop de namen stonden vermeld van Wim Banning en Wim Buiting, die gesneuveld waren tijdens de oorlog in Indië.

Als gevolg van gebrekkig onderhoud raakten kapel en park min of meer in verval. Het bleek een ideale speelplaats voor de Loilse jeugd. De paden van het park werden zelfs gebruikt als crossbaan. 's Avonds was de kapel een geliefde hangplek voor de jongeren, menig Loilse jongen en meisje is hier voor de eerste keer gezoend. Dit gebruik van kapel en park lag bij de ouderen, die emotioneel zo heel nauw betrokken waren geweest bij de stichting van de kapel, heel gevoelig. Mede als gevolg van vernielingen nam het verval steeds meer toe. Pogingen van het kerkbestuur om dit tegen te houden hadden geen effect. Uiteindelijk werd het onontkoombare maar uiterst pijnlijke besluit genomen de kapel af te breken (in 1973). Dit heeft veel emoties losgemaakt in de gemeenschap. Het park werd in dat jaar aan de gemeente verkocht.

Loil had vanaf dat moment geen Mariakapel meer. Maar de Mariakapel verdween niet uit de harten van veel Loilse mensen. De kapel was voor velen de emotionele binding met de Loilse historie, de ramp, die onuitwisbare herinnering...

Het kerkhof

De officiële goedkeuring van het aartsbisdom voor de aanleg van het kerkhof kwam op 5 december 1910. Het kerkhof was toen al officieus in gebruik genomen, want de eerste parochiaan was eind november 1910 overleden. Vanaf de oprichting van de parochie tot en met 1959 vonden daar 684 parochianen hun laatste rustplaats. In dat jaar was het kerkhof aan een algehele restauratie toe.

Pastoor Wolters maakte in 1959 een nieuwe indeling van de bestaande graven. De klassen werden afgeschaft en het kerkhof kreeg een driedeling. Een gedeelte bevat een strook gelegen langs de pastorietaan en een gedeelte grenst aan het Mariapark. Op elke rij is ruimte voor acht graven. Het middengedeelte is later in gebruik genomen. In dit gedeelte bevinden zich de graven van pastoor Inden en pastor Scholten. Om in de mogelijkheid te voorzien grafurnen te plaatsen zijn inmiddels een achttal urnenkelders aangebracht.

Al in het begin van de jaren negentig werd duidelijk dat het Loilse kerkhof te klein zou worden. De eerste optie was om hiervoor de tuin van de pastorie te bestemmen. Omdat de tuin een belangrijke rol speelde bij de diverse dorpsactiviteiten werd bij nader inzien besloten hiervan af te zien. Een andere mogelijkheid was om hiervoor een gedeelte van het oude park aan te kopen.

Kleine criminaliteit

Tijdens de Caeciliafeesten van weleer werden er regelmatig streken uitgehaald. Met een list werd er dan getracht het feest op de een of andere manier te ontregelen.

In een zeker jaar vond dit feest plaats in het repetitie-lokaal (op de plaats waar nu de bibliotheek is gehuisvest). De firma Rasing zou de hartige hap verzorgen. Het was trouwens nagenoeg traditie dat dit gebraden worst was. Een groepje Loilenaren had zich voorgenomen dat die worst de feestlocatie niet zou bereiken en andere smaakpapillen in werking zou zetten dan die van de heren zangers.

De groep 'klein-criminelen' had zich verdekt opgesteld en de te verrichten taken tot in detail doorgesproken. 'Ssssst, daar komt de bediende van Rasing, aanvallen...' In de mand zat echter niet de verwachte gebraden worst maar de borden, het bestek en nog wat andere noodzakelijke benodigdheden voor het eetfeest van de koorleden. Wat nu? Die worst zou nog komen dachten de overvallers. Maar wie er eerst kwam was de ijlings door Rasing gealarmeerde politie. De groep stooft uiteen. Het kerkhof leek voor een van de snoodaards een goede uitweg. Totdat hij in een gedolven graf, bestemd voor een overleden medeparochiaan, duikelde. En daar ben je zo maar niet uit, bleek. Want de Loilse doodgravers verstonden hun vak uitstekend.

In alle rust hebben die avond de heren koorzangers op hun Caeciliafeest meer dan ooit smakelijk genoten van gebraden worst en... de mislukte roofoverval. Kleine criminaliteit heeft nog nooit geloond.

3.1. De inwijding van de nieuwe Mariakapel, zondag 20 augustus 2000.

Als eigenaar van de grond was de gemeente Didam bereid hieraan mee te werken. De nodige onderzoeken moesten worden verricht en ook het bestemmingsplan vergde een aanpassing. Voor dezelfde prijs als destijds in 1973 de grond aan de gemeente werd verkocht werd deze op 23 december 1996 weer van de gemeente teruggekocht. Een saillant detail hierbij is dat de akte werd ondertekend door twee daartoe gemandateerde vrouwen: Mia Roosendaal-Scheerder en Gemma Peters-Gieling, respectievelijk als vice-voorzitter en secretaris van het toenmalige parochiebestuur.

Na de grondoverdracht konden er plannen worden gemaakt voor het kappen en de verder uit te voeren werkzaamheden. Dit geschiedde onder leiding van Teun Giesen en Herman Westerhof. Om het allemaal betaalbaar te houden moest op een groot aantal vrijwilligers een beroep worden gedaan. Met man en macht werd er gewerkt, zelfs in de vrieskou. De ouderwets bereide erwtensoep was onder die omstandigheden een waar culinair genoege.

Op het nieuwe (parochiële) kerkhof kan ook met een kraantje een graf worden gedolven. De voorwaarden om op deze plaats begraven te worden zijn reglementair vastgelegd. De benaming kerkhof raakte in de loop der tijd min of meer in onbruik en maakte plaats voor die van begraafplaats.

De nieuwe Mariakapel

Nadat de nieuwe begraafplaats was ingewijd kwam in het parochiebestuur het idee op tafel om de heilige maagd Maria hier weer in een kapelletje te plaatsen. In eerste instantie kreeg dit idee weinig bijval. Er kwamen vanuit de gemeenschap opmerkingen als: 'waarom is de oude kapel in 1973 afgebroken?', 'aan de parochianen is niets gevraagd', 'wij hebben toen toch ook geld geschonken'...

Ondanks de kritische geluiden bleef het idee bestaan. Er kwam een forse donatie van een Mariavereester en het startsein kon worden gegeven. Op alle mogelijke manieren werd getracht om op zo goedkoop mogelijke wijze aan de benodigde materialen te komen. Het lukte allemaal wonderwel. Er waren voldoende vakmensen te vinden die geheel op vrijwillige basis de bouwklus klaarden. Ook het Mariabeeld, vaas, lantaarn, vloer en leiendak werden geschonken.

De dag van de feestelijke inwijding van de nieuwe Mariakapel was zondag 20 augustus 2000. De viering was gepland in de openlucht. Tijdens de voorbereidingen van deze viering op de zaterdagmiddag daaraan voorafgaand regende het dat het goot. Er was nauwelijks gelegenheid om alle benodigdheden in gereedheid te brengen. Leden van schutterij Loil-Vooruit zetten de feesttent op en keken zeer bedenkelijk naar de lucht. 'As 't morgen maor dreug blief', werd er zorgelijk opgemerkt.

Toen op zondagmorgen met behulp van vele parochianen de laatste voorbereidingen werden getroffen, zoals het klaar zetten van stoelen en banken, was het droog. Nee, het was prachtig zomerweer, de zon straalde, de weersomstandigheden waren ideaal. Muziekvereniging Amicitia en het gemengd koor waren in vrijwel volledige bezetting aanwezig. Langzaam verzamelden de gelovigen zich om het kapelletje, wellicht had de aangename zomerzon de mensen gelokt, de banken en stoelen waren snel bezet. Uit de tent werden banken bijgehaald, maar er waren er niet genoeg om iedereen een zitplaats te geven. Velen moesten daarom staan.

De speciaal samengestelde viering bevatte veel Maria-liederen. De dames van de kerkversiering hadden een prachtige bloemschikking bedacht. Passend in de tijdgeest waren de bloemen belangeloos beschikbaar gesteld. De eucharistieviering begon, ouderwets net als vroeger, met

'drie heren': pastor Ties Bosch, diaken Theo Reuling en pastoor Bernard Reerink, voor wie dit een van zijn laatste Loilse klussen was. Hij deed dat zoals we dat van hem gewend zijn met veel overtuiging en verve.

De muzikale klanken van Amicitia, de zang van de koorleden, de woorden en de betrokkenheid van de 'drie heren', de intentie van de gelovigen en de geur van de wierook (waarmee acoliet Jan Lanters deze keer extra royaal was) vermengden zich tot een bovenaardse sfeer. De viering was heel bijzonder en zal op velen – ook niet-gelovigen – een onvergetelijke indruk hebben gemaakt. Of vond Maria dat Loil dit had verdiend? Aansluitend op de viering werd er nog lang nagepraat in de feesttent, het was heel gezellig met een hapje en een drankje.

Er is een gedenkplaat geschonken, waarop de volgende tekst staat: *De bouw van deze Mariakapel in het jubeljaar 2000 werd mogelijk gemaakt door schenkingen en de inzet van vele vrijwilligers. Feestelijk ingewijd op 20 augustus 2000.*

In de laatste maanden van het jubeljaar 2000 zijn vele kaarsjes aangestoken in het kapelletje, bij de Moeder Gods. Een teken dat de behoefte er was en is.

Zowel in het jaar 1947 als in het jaar 2000 kwamen in Loil veel parochianen bijeen om de Mariakapel op indrukwekkende wijze in te wijden. Er is in ruim een halve eeuw veel veranderd... maar sommige dingen veranderen blijkaar nooit...

Loil heeft wederom een Mariakapel, de cirkel is weer rond, zoals het leven zo vaak cirkels rond maakt. In de schoot van de toekomst ligt verborgen hoe lang deze Mariakapel stand zal houden. Maar zal Maria ooit wel uit Loil verdwijnen?

Op het gedachtenisprentje van de inwijding van de nieuwe Mariakapel staat het volgende gedicht:

Vertrouwen zoals zij

Midden in de tijd
hebt U uw zoon gegeven:
Zegen voor het volk,
Hoop voor gevangenen,
Bevrijding voor verdrukten.
Midden in de tijd
heeft Maria uw Zegen aanvaard,
zij heeft vertrouwd.
Wat een geluk!

Ook wij willen het proberen:
vertrouwen zoals zij.
Vertrouwen in kleine beginnetjes,
nog maar nauwelijks merkbaar.
Vertrouwen in de gaven van uw Geest,
gewekt in eenvoudige mensen.
Vertrouwen in het geringste gebaar
van bevrijding en hoop.

Wek diep in ons het vertrouwen van Maria,
die 'ja' zei op de belofte,
haar van zo Nabij aangezegd.

Doodzonde

De ontboezemingen van een gelovige Loilse zondaar.

Ik beken eerlijk dat ik soms met lichtelijk knikkende knieën de biechtstoel betrad. Maar ook moet ik toegeven dat het mij nadien soms een heerlijk, opgelucht en louterend gevoel gaf. Maar toen ik ooit dacht mijn eerste doodzonde begaan te hebben – eind jaren vijftig – raakte ik volledig in de war, met slapeloze nachten tot gevolg.

'Je moet gaan biechten', zei een stemmetje in mijn hoofd. 'Stel je voor dat je verongelukt, dan kom je in de hel terecht'. Het was alsof ik de helse vlammen al voelde. Want het stond voor mij vast, dat hetgeen ik in mijn jeugdige onbezonnenheid gedaan had, onder de categorie doodzonden viel.

Verschillende plaatsgenoten gingen regelmatig bij de paters in Babberich biechten, wist ik. Deze waren milder in hun oordeel en ze werkten de rij wachtende zondaars meestal snel af. Dit was tevens de belangrijkste motivatie om in het naburige dorp de bezoedelde ziel te laten reinigen. Zo begaf ik mij op een stormachtige zaterdagmiddag op de fiets naar Babberich. Een ware marteltocht was het, de Ravenstraat leek – met de wind tegen – langer dan ooit. Telkens repeteerde ik voor mezelf de woorden die ik in het biechtthokje zou zeggen, het angstzweet brak me uit. Er waren niet veel biechtelingen, het ging inderdaad verdomde snel, het hart bonsde in mijn keel. Voor ik het

goed en wel wist zat ik geknield voor de eerwaarde biechtvader, die met beide handen in zijn uitzonderlijk weelderige baard woelde en mij geruststellend en begripvol toeknikte.

'Ik heb dat vervelende mietje van een buurjongen voor de kop geslagen, bij moetje Buiting een pakje sigaretten gejat en ik heb in de 'heujmiet' gezondigd tegen het zesde gebod' (voor zij die dat niet meer weten: 'gij zult geen onkuisheid doen'), floepte ik er tot mijn eigen verbazing heel vlot uit. 'Van dat laatste wil ik graag wat meer details, mijn zoon', hoorde ik op doodgeemoedereerde en vaderlijke wijze brommen. Toen ik klaar was met mijn details sprak mijn biechtvader: 'Zo mijn zoon, gij waart niet in staat om de geneugten van de natuurlijke driften te weerstaan. Gij zijt de eerste niet en gij zult ook de laatste niet zijn. De daad die gij hebt begaan is slechts voorbehouden aan mensen die in de huwelijks staat verkeren. Tracht die driften in het vervolg wat in te tomen en gij zult er straks – als gij gehuwd zijt – des te meer van genieten. Beloof je dat, mijn zoon?' 'Ja', sprak ik vol overtuiging. 'Gij kunt gaan', hoorde ik. 'En krijg ik geen penitentie?' was mijn vraag. 'Je houden aan de belofte die je net gedaan hebt zal een hele zware penitentie voor je zijn, mijn zoon. En: als Onze Lieve Heer niet af en toe een oogje dicht doet, raakt de hel overvol.'

De levenswijsheid, mildheid en vooral het vertrouwen dat deze biechtvader in mij schonk zijn me op bepaalde momenten in mijn (geloofs)leven tot grote steun geweest.

Processies

Pastoor Inden had in 1913 het parochieterrein al zo laten inrichten dat er een besloten sacramentsprocessie plaats kon vinden. Vooral in de tijd van de zusters in Loil was dat een van de hoogtepunten in het kerkelijk jaar. De processie werd gehouden om Gods zegen te vragen over de vruchten der aarde en deze te beschermen tegen storm, hagel en grote droogte. Al dagen van tevoren trokken de schoolkinderen de velden in om grote hoeveelheden korenbloemen en margrietten te plukken. Onder regie van de zusters werden de bloemen van hun stelen ontdaan en in emmers verzameld. Vervolgens werden er langs de processieroute en voor het altaar de mooiste mozaïeken van gelegd. De kinderen werden voor hun inspanningen beloond met een glas ranja en een biscuitje. Een ware traktatie in die tijd, die alleen maar glunderende gezichten opleverde. De Loilse processie had door zijn intieme karakter en de feestelijke, kunstzinnige bloemenzee, een grote aantrekkingskracht op gelovigen buiten onze parochie.

Hoewel de processie, volgens de kerkelijke traditie, eigenlijk op de zondag na sacramentsdag moest worden gehouden, werd met die datum nogal eens geschoven. De pastoors uit de buurtdorpen hadden zodoende de gelegenheid bij elkaar op processiebezoek te gaan. Na de inspanningen van de processie was het een goed gebruik dat de eerwaarde heren zich vol overgave wijdden aan de geneugten van een overvloedige maaltijd.

Deze gewoonte werd in 1973 (in de periode van pastoor Groothuis) omgezet in een schuttersmis gecombineerd met de processie, dit als inleiding op het jaarlijkse schuttersfeest. Aansluitend een vendel hulde en een samenzijn in de pastorietuin voor alle processiegangers. Het diner voor de geestelijken werd afgeschaft.

De meeste parochies kennen geen processie meer. In Loil is deze geloofsuiting er nog steeds, hoewel niet meer in de oude traditie. Voor velen heeft de huidige vorm een meerwaarde, de processie ingebed in een andere belangrijke dorpsactiviteit: het schuttersfeest. Soms is het beter dat – ondanks verschillende inzichten – dingen veranderen in plaats van verdwijnen.

Arnoldus

Amicitia had ooit een enorme reputatie als processie- en bedevaartmuziekcorps. Tot in wijde omgeving werden door Amicitia processies en bedevaarten muzikaal begeleid. Het Brabantse Handel, het Duitse Kevelaer en Bingerden (om deze plaats te bereiken moest eerst de IJssel per roeiboot worden overgestoken) spraken daarbij het meest tot de verbeelding. Vele gelovigen kregen een hemelse kick als Amicitia de befaamde processiemars speelde.

Een onderdeel van een bedevaart is meestal de kruisweg. In Handel komt Nol (van de fop) Jansen tijdens de kruisweg al struikelend over een boomstronk ten val. Liggend ter aarde zegt hij op plechtige toon: 'De heilige Arnoldus bezwijkt bij de derde statie voor de eerste maal in zijn leven onder de bas.' Met lichte verwondingen aan het hoofd en enigszins bebloed vervolgt hij de kruisweg. Als een muzikant vraagt: 'Wat moeten we nu spelen?' antwoordt Nol: 'O hoofd vol bloed en wonden.'

In tegenstelling tot de sacramentsprocessie hebben de andere processies die in het verleden in Loil werden gehouden, zoals de bloesemprocessie en de kindsheidoptocht, de veranderingen in de uitingen van het geloofsleven niet overleefd.

In de jaren vijftig werd in Loil enkele keren een bloesemprocessie gehouden, bedoeld als variant op de biddag voor het gewas. Alle deelnemers kregen het verzoek een bloesentak mee te brengen in de tocht die na het lof in de kerk naar de Mariakapel leidde. Daar werd vervolgens de litanie van alle heiligen gezongen en het rozenhoedje gebeden voor de vruchten der aarde.

De kindsheidprocessie (in de volksmond kindsheidoptocht) heeft in Loil een vrij lange traditie gekend, van de jaren twintig tot in de jaren vijftig. Het was een van de activiteiten van het pauselijk missiegenootschap de Heilige Kindsheid. De kinderen keken er wekenlang naar uit. Voor de zusters in Loil was niets te veel om van deze processie een fleurige en fraaie stoet te maken. Kinderen namen daaraan deel, onder meer verkleed als: missionaris, zuster, heilige of engeltje. Ze waren dan kleurrijk uitgedost in passende kledij, compleet met de daarbij behorende attributen. De achterliggende bedoeling was om het missiewerk onder de aandacht te brengen.

De Stille Omgang is een geruisloze, nachtelijke processie van rooms-katholieken in hartje Amsterdam, ter ere van de eucharistie. De plaatselijke afdeling van het Genootschap van de Stille Omgang werd 19 oktober 1947 opgericht, 'ter verheffing van het geestelijk leven in de parochie'. Het eerste bestuur bestond uit: M. Borst, J. Schuurman en H. Staarink. Tijdens de oprichtingsvergadering meldden zich ruim honderd leden aan. Hoewel ook vrouwen lid konden worden was het in Loil en ook in andere plaatsen gebruikelijk dat alleen mannen aan de stille tocht deelnamen.

In de nacht van 13 op 14 maart 1948 namen 44 Loilse leden van de Stille Omgang voor het eerst deel aan deze processie. Dat betekende laat op de zaterdagavond met de trein richting Amsterdam, dan de urenlange stille tocht door het centrum van de hoofdstad en vervolgens midden in de nacht de afsluitende hoogmis. De terugreis ging met een speciale trein, die met het ochtendgloren vertrok. Het georganiseerd deelnemen vanuit Loil hield na zeventien jaar op. De Stille Omgang in Amsterdam bestaat nog steeds. Jaarlijks nemen daar tot op heden duizenden mensen aan deel.

De bedevaartprocessie naar Kevelaer kent vanuit Didam (waaronder ook Loil) een lange en rijke historie. De Didamse Broederschap van Kevelaer vierde in 1994 op grootse wijze een bijzonder jubileum. Dat jaar werd namelijk herdacht dat Didam en Wehl reeds 150 jaar lang samen deze bedevaartprocessie houden. Het aartsbisdom was bij de jubileumherdenking vertegenwoordigd door hulpbisschop Nienhaus. Gelovigen uit beide plaatsen gingen voor het eerst in 1844 tezamen op weg naar dit Duitse genadeoord van Maria, troosteres der bedroefden. In het jaar 2000 wordt deze gezamenlijke bedetocht nog steeds gehouden.

Leken en vrijwilligers: de drijvende krachten

Pastoor Spelbrink probeerde in zijn tijd al de gelovigen meer te betrekken bij de vele uitvoerende werkzaamheden binnen de parochie. Hij riep af en toe de parochianen bij elkaar en vroeg: 'Wat willen jullie? En wat willen jullie er zelf voor doen?' Dit waren de eerste voorzichtige stappen naar meer inspraak en betrokkenheid van leken (niet-geestelijken). De stichting van een parochie-adviesraad in 1967 was wederom een stapje verder. Er kwam vervolgens een liturgisch beraad en voor nieuwkomers in de parochie werd in 1978 besloten een speciaal parochieboekje samen te stellen. Allemaal zaken die er op gericht waren de mensen meer bij het parochiewerk te betrekken.

Met de komst van het dienstencentrum van de Pastorale Werkgroep Oost Gelderland (PWOG), van 1973 tot 1980 in de Loilse pastorie gehuisvest, kwam een en ander in een stroomversnelling. Doordat er steeds minder priesters beschikbaar waren voor het pastorale werk was dat de aanleiding om verschillende taken door leken te laten verrichten. De PWOG ondersteunde dit proces door mensen te scholen en te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid binnen het geloofsleven. De door de PWOG gegeven cursus 'Te rade gaan' werd door een groot aantal parochianen gevolgd. De doelstelling van de cursus was meer inzicht te krijgen hoe een parochie eigenlijk moet functioneren, en de rol die leken daarbij kunnen vervullen.

Ook de liturgische werkgroep – nog steeds actief in de parochie – kreeg veel ondersteuning van de PWOG toen de eerste woord- en communicatiematerialen werden ingevoerd. Allerlei boeken en documentatiemateriaal lag in Loil in de grote zaal van de pastorie ter inzage. Broeder Leo Soede, een van de laatste medewerkers van de PWOG, hielp met plezier iedereen die op zoek was naar kennis en materiaal. Vanuit de liturgische werkgroep, waarbij ook de pastoor werd betrokken, werden veel vieringen samengesteld en geëvalueerd. Al in de jaren tachtig had Loil een uitstekend team van lectoren en lectrices. In de tijd dat er geen pastor beschikbaar was (ziekte van pastor Scholten) werd het noodcomité opgericht en in samenwerking met de groep lectoren en lectrices gingen de vieringen gewoon door. De avondwakegroep ontstond in de jaren negentig eveneens uit de liturgische werkgroep. Het was natuurlijk wel even wennen voor de Loilse mensen, leken op de kansel. Maar ook hier bleek de veerkracht van de Loilenaren, ze waardeerden de eigen mensen die deze taken aandurfd en daarvoor verantwoordelijkheid namen. De instelling van de parochievergadering in 1991 kan gezien worden als de formalisering van de rol van de leken in de Loilse parochie.

Tot de eind jaren negentig verzorgden Annie en August Scholten bijna veertig jaar allerlei werkzaamheden in en rondom de kerk, waaronder de kosterstaken. Maar ook een koster kan ziek worden, vandaar dat er in die tijd een kostergroep werd opgericht. Gerrit van Alst, Gerrit Gies, Gerrit Jansen, en het echtpaar Schaars-van Mierlo stelden zich hiervoor beschikbaar (daarbij zegt een oud spreekwoord: 'Het is niet goed alle eieren onder één hen te leggen'). Geassisteerd door Annie Scholten werden ze langzamerhand bekend met het beheer van de aula, het klaarzetten van alle benodigdheden voor de vieringen enzovoort.

Met veel gevoel, talent en geschoold door cursussen verzorgen een drietal dames: Ans Berendsen, Diny Burghard en Riky Derksen sinds 1997 de versieringen in de kerk. Een flinke groep vrijwilligers zorgt ervoor dat voor de processie in juli de kerk een grondige schoonmaakbeurt krijgt en al het koper wordt gepoetst. Beloning: krentenbollen...

De tuin van de pastorie en de begraafplaats liggen er altijd als een plaatje bij. Dit was bijna twintig jaar lang het werk van Jan Kobesen en vervolgens van Theed Wenting, die echte groene vingers had. Na het overlijden van Theed werd een groep mensen actief, die harken, schoffelen en maaien.

In deze periode kreeg ook de doopvoorbereidingswerkgroep een vaste plaats binnen onze parochie. Voorwaar niet gemakkelijk, maar Loil kreeg er mensen voor.

Onder eindverantwoording van het parochiebestuur is Theed Lenting aangesteld als beheerder van de begraafplaats. Het kerkhofreglement werd in 1996 vastgesteld en goedgekeurd. Al jarenlang kunnen na de viering op zondagmorgen de parochianen op de pastorie bij Dinie Bod-Loeters en Riky Wenting-van Leussen de misintenties opgeven.

In het beleidsplan werd een nieuwe functie omschreven, namelijk die van parochiecoördinator. Vanaf het jaar 2000 is Tonnie Buiting in die functie actief. Zijn taak is vooral de agenda's van de pastores te verlichten door onder andere het spreekuur op de eerste woensdag van de maand te verzorgen.

Wat het huisbezoek van de pastores betreft is er de afgelopen jaren veel veranderd. Tot de jaren tachtig kwam de pastoor, aanvankelijk in vol ornaat, bij de parochianen langs voor een officieel huisbezoek. De grote stoel stond dan reeds klaar in de 'mooie kamer' die voor deze gelegenheid een extra poetsbeurt kreeg. De sigaren lagen reeds uitnodigend op tafel en het geestrijke vocht in de jeneverfles in de kelder wachtte geduldig op zijn consumptieve lot de keel van de zeeereerwaarde heer pastoor te mogen strelen. Maar die tijd is voorbij.

Anno 2000 worden door de werkgroep groothuisbezoek thema-avonden georganiseerd. Deze thema-avonden worden gehouden in de diverse kerkdorpen. Er bestaat dan gelegenheid om uitvoerig met de pastores van gedachten te wisselen. Als er behoefte is aan een persoonlijk gesprek met een van de pastores kan dit uiteraard kenbaar worden gemaakt.

Verkering

De godsdienstcursussen voor 15- en 18-jarigen waren destijds bedoeld om katholieke jongeren de nodige geestelijke bagage mee te geven voor de nabije toekomst als volwassen gelovigen. Tijdens die cursussen kwamen niet alleen louter godsdienstzaken aan de orde. Op de vraag van de pastoor: 'Wat is verkering?' kwam het volgende, zéér resolute antwoord van een der deelnemers: 'Verkering is als je met Pasen een fiets krijgt en er met Kerstmis pas op mag rijden.'

Het stilzwijgen van de parochieherder als reactie op deze beeldspraak werd als een bevestiging ervaren van de juistheid van het gegeven antwoord.

Het aan huis brengen van de ziekencommunie was jarenlang een taak van de pastores. Momenteel geschiedt dit door de mensen van de ziekenbezoekgroep. De hosties worden vanuit de eucharistieviering in een speciaal (communie)doosje, pyxis genaamd, naar de zieke medeparochianen gebracht.

De broedermeesters hebben een organiserende, coördinerende en verzorgende taak bij de jaarlijkse sacramentsprocessie en de bedevaart naar Kevelaer. Om dit allemaal in goede banen te leiden vergt dat heel wat geregeld.

Vanaf de oprichting van de parochie tot en met het jaar 2000 waren en zijn de volgende personen in die functie actief: Narus Lucassen (zoon van Gradus) was ruim vijftig jaar broedermeester, Jan Lamers en later diens zoon Nerus; Gert Peters (verhuisd naar Beek); Gradus Wiendels, later zijn broer Nico Wiendels, thans zijn zoon Henk Wiendels; Willem Nibbeling, Jan Reuling, Theed Scheerder, Theed Schuurman, Bernard Tiemes en Teun Wienholts. In het jaar 2000 zijn er twee broedermeesters in functie: Herman Westerhof en Henk Wiendels.

Nog steeds werken veel mensen mee bij het samenstellen van vieringen in de zogenaamde tekstgroepen. Bezig zijn met gezins- en doopvieringen, bijbellezingen en liturgie kan een enorme persoonlijke verrijking inhouden. De ondersteuning van het gemengd koor in dit proces mag zeker genoemd worden. Ook zij moeten hun repertoire altijd maar weer aanpassen. Vermeldenswaard is zeker de belangrijke rol die de heer M. Tiel Groenestege gedurende ruim veertig jaar, in de functie van dirigent/organist, bij het gemengd koor heeft vervuld.

Verder zijn er nog vele andere mensen op de een of andere manier bij de kerk en de vieringen betrokken. Denk aan de leden van de diverse koren, misdienaars, acolieten en lectors (zie hoofdstuk 7).

Vanwege hun verdiensten voor de Loilse parochie kregen de volgende personen een pauselijke onderscheiding:

A. Scholten-Bloem	1987
W. Goossen	1989
J. Schennink	1989
M. Tiel Groenestege	1990
R. Wenting-van Leussen	1991

Beleidsplan

Eind jaren tachtig bleek dat een eigen pastoor, wonende in de pastorie, voor Loil helaas niet meer haalbaar was. Toen pastoor Reerink in Didam en Loil werd benoemd, vestigde hij zich in Didam. Het samenwerkingsproces met de andere parochies werd door hem op gang gebracht, met een open oog voor de eigenheid van ons kerkdorp.

De al aanwezige activiteiten in Loil kregen een extra impuls. Parochianen werden op hun persoonlijke verantwoordelijkheid gewezen als het ging om vieringen bij doop en huwelijk. Zo werd het houden van een avondwake – voorafgaand aan een uitvaart – per 1 januari 1991 door parochianen overgenomen. De taken die de scholen tot dusver hadden bij de eerste communie en het heilig vormsel werden daar weggenomen. (In Loil reeds in de beginjaren tachtig.) Deze kwamen weer terug bij de kerk, bij de instantie waar

ze thuishoorden. Ouders, voor wie het een bewustwordingsproces was, werden gevraagd, en met ondersteuning van het pastoraal team werden de voorbereidingen gedaan. Na een gewenningsperiode, waarin door de parochiebesturen van Didam, Loil en Nieuw-Dijk, veel werd vergaderd, kwam er uiteindelijk een beleidsplan. Dit beleidsplan werd eind 1997 door de gezamenlijke parochiebesturen vastgesteld en aangenomen. Hierin werden gemeenschappelijke taken vastgelegd, afspraken gemaakt en lijnen uitgezet naar de toekomst. Onder meer was er beleid ontwikkeld over het voorgaan van leken bij uitvaartdiensten, uiteraard na zorgvuldige selectie en voldoende scholing van de mensen. Doordat het kerkbezoek terugliep werd ook het aantal vieringen teruggebracht. De parochianen moesten wennen aan nieuwe tijden waarop vieringen gehouden werden. Een stuurgroep, samengesteld uit alle Didamse parochiebesturen, bewaakt en activeert dit proces. De parochies werken momenteel goed samen, maar blijven bestuurlijk en financieel zelfstandig. De Loilse parochie is hiervan een groot voorstander. Alvorens accoord te gaan met het beleidsplan was dit in de vergadering van 14 juni 1997 besloten. Er is toen duidelijk gesteld: Loil kan niet accoord gaan met één parochiebestuur, dus ook géén economische eenheid.

Kerk-, parochie- en armbestuur

Bij de stichting van de parochie werd op 17 november 1910 meteen een kerkbestuur benoemd. Dit bestuur was, onder voorzitterschap van de pastoor, aangesteld voor de materiële zorg van de parochie. De eerste leden waren: Antonius Rasing, Bernardus Roosendaal, Johannes Segers en Johannes Trilsbeek. In die tijd gold een benoeming als kerkmeester doorgaans voor het leven. A. Rasing, 'oom Toon', was de kerkmeester met de langste staat van dienst. Naast andere taken vervulde hij die functie vanaf 1910 tot aan zijn dood in 1946. Een andere kerkmeester, Bernard Roosendaal, was al vanaf 1884 lid geweest van het kerkbestuur van de Sint Martinusparochie in Didam voor hij in 1910 overging naar de Loilse parochie. Opvallend is dat in de periode 1914–1919 zijn naam ontbreekt bij de ondertekening van officiële documenten. Bekend is dat hij weigerde blanco stukken te ondertekenen. Zijn relatie met pastoor Inden was uitermate moeizaam, toch bleef hij aan tot zijn overlijden in 1921.

Aanvankelijk behoorde de parochie Loil tot het dekenaat Doesburg. Bij een herindeling van de dekenaten door het aartsbisdom werd met ingang van 1 januari 1922 het dekenaat Doesburg opgeheven. Vanaf die datum werd de parochie Loil bij het dekenaat Zevenaar ingedeeld.

Ook het bisdom was voortdurend zoekende naar optimalisering of vernieuwing van bestaande structuren. Om de dekenaten een steviger economisch en sociaal draagvlak, alsmede een duidelijker kerkjuridische positie te geven, werd het aantal dekenaten in het aartsbisdom van 23 teruggebracht naar negen. Vanaf 1 oktober 1993 vormen de voormalige dekenaten 's-Heerenberg, Terborg en Zevenaar het huidige dekenaat Montferland.

Het bisdom controleert elk jaar de bestuurlijke gang van zaken van een parochie. Investerings- en bestedingen dienen eerst ter goedkeuring aan het bisdom te worden voorgelegd. Verder is het gebruikelijk dat de deken jaarlijks voor visitatie op bezoek komt. Bij die gelegenheid kunnen allerlei lopende zaken aan de orde komen.

Geleidelijk aan groeide het inzicht dat een kerkbestuur niet alleen verantwoordelijk gesteld kon worden voor de parochiële aangelegenheden. De tijd bleek rijp voor een nieuwe bestuursvorm.

De bestuurlijke vernieuwing, gestimuleerd door het bisdom, ging dus ook Loil niet voorbij. Het kerkbestuur en de parochieraad werden in 1991 omgevormd tot parochiebestuur en parochievergadering. De leden worden benoemd voor maximaal twee maal vier jaar en zijn dan aftredend. Door de snelle wisselingen van de wacht zijn er meer mensen nodig en dat is niet altijd eenvoudig. Door deze nieuwe bestuursvorm worden wel veel meer mensen bij het parochieleven betrokken. Alle geledingen zoals: diaconie, secretariaat, liturgie, catechese, beheer en financiën zijn vertegenwoordigd. Het parochiebestuur laat zich adviseren door de parochievergadering, die vier maal per jaar bijeenkomt. Door deze werkwijze ontstaat een breed draagvlak voor de besluiten van het parochiebestuur, dat elke maand vergadert.

Met de ondersteunende medewerking van de heer P. Vermeulen uit Didam werd in 1994 het archief van de parochie op orde gebracht. De trommels en dozen zijn gelegeerd en alle archiefstukken zijn keurig gerubriceerd opgeborgen.

Overzicht van kerkmeesters en parochiebestuurders van 1910 tot en met 2000:

1. A. Rasing	1910–1946
2. B. Roosendaal	1910–1921
3. J. Segers	1910–1936
4. J. Trilsbeek	1910–1919
5. B. Trilsbeek	1919–1933
6. J. Fendrich	1921–1934
7. A. Godschalk	1936–1941
8. A. Goossen	1936–1945
9. L. Klein Herenbrink	1941–1972
10. Th. Bolder	1945–1965
11. B. Lucassen	1946–1965
12. R. Wigman	1953–1970
13. G. Peters	1965–1978
14. W. Goossen	1965–1982
15. J. Schennink	1970–1989
16. J. Klein Herenbrink	1972–1979
17. R. Wenting-van Leussen	1978–1991
18. T. Lenting*	1979–1992
19. G. Diesvelt*	1982–1994
20. G. Jansen*	1989–1997
21. J. Breeuwer	1991–1995
22. Th. Reuling	1991–1995
23. G. Peters-Gieling	1991–1999
24. M. Roosendaal-Scheerder	1992–2000
25. T. Buiting-Goossen	1994
26. A. Giesen	1996
27. J. Willemsen	1997
28. H. Westerhof	1998
29. H. Schuurman	2000

* Als gevolg van de nieuwe bestuursvorm in 1991 traden deze kerkmeesters toe tot het eerste parochiebestuur.

Bij de stichting van de Loilse parochie in 1910 waren er amper of geen sociale voorzieningen. In die tijd beschouwde de kerk het als een van haar belangrijke taken om zich te

ontfermen over de armen en minder bedeelden. In Loil werd daarom meteen in november 1910 al een zelfstandig parochieel armbestuur benoemd. De eerste leden van het armbestuur, de zogenaamde armmeesters, waren: Gradus Horsting (wethouder der gemeente Didam), Willem Rasing (landbouwer), Jan Schaars (winkelier en herbergier) en Toon Staring (landbouwer).

In de beginperiode was er elke week een zitting voor de armen, waar zij hun noden kenbaar konden maken aan het armbestuur. Besloten de armmeesters een verzoek te honoreren dan kreeg de begunstigde een bonnetje mee waarop het gevraagde stond vermeld – vaak aardappelen – plus de persoon of de zaak waar het gevraagde kon worden afgehaald.

Regelmatig werden er collectes gehouden om dit allemaal te kunnen financieren. Elke zondag ging de befaamde armenbuil rond in de kerk. Over het algemeen werden die collectes goed bedacht. Maar met de komst van de sociale wetten veranderde de functie van het armbestuur. In de eerste directe behoeften hoefde niet meer voorzien te worden omdat die taak door de overheid werd overgenomen. Het armbestuur verleende tenslotte eigenlijk alleen nog subsidies aan zorginstellingen (zoals de gezinszorg). Het werd daarom tijd voor een koersverandering. Het armbestuur werd per 1 januari 1965 omgevormd tot een Parochiële Caritas Instelling. In het eerste PCI-bestuur werden op voordracht van het kerkbestuur en het aftredende armbestuur benoemd: Leo Giesen, Gradus Kaldenhoven en Jan Kobesen. Zie voor meer informatie over de Caritas hoofdstuk 7.

Mea culpa

In de vijftiger jaren was het voor jongens van de zesde klas min of meer verplicht dat je beschikbaar was als misdienaar. Pastoor Spelbrink en hoofd der school meester Tiel Groenestege selecteerden vervolgens het kwartet (de misdienaarselite) dat ‘mocht’ dienen bij begrafenissen en trouwpartijen. Want dat wilde iedereen wel. Het betekende vrij van school, en meestal royale fooien.

Een van ons illustere viertal kwam op de gedachte om tijdens het confiteor een kleine toepasselijke tekstwijziging uit te spreken. Het was de bespeler van de bas (op zijn Loils: de hoempa), die een zoveel jarig huwelijksjubileum op plechtige wijze kerkelijke vierde. Onze harten bonsden... zou iedereen wel durven... want pastoor Spelbrink was niet mis...

Het confiteor begon, zoals gebruikelijk met de misdienaars in gebogen (dus zeer onderdanige) houding. Tersluiks loerden we naar elkaar. Ja, het zat wel snor. De blikken straalden een en al lef en solidariteit uit... En daar schalde het door de kerk: *mea hoempa, mea hoempa, mea maxima hoempa...*

Na de mis was het gebruikelijk dat de misdienaars in de sacristie, in geknielde houding, de zegen ontvingen van de celebrant. De zegen was er dit keer niet bij. Pastoor Spelbrink zei niets, maar zijn blik was dodelijk. Alle vier kregen we een geweldige oplawaai om onze oren. Maar de fooi nadien van de bruidegom vergoedde alles.

3.2. Het parochiebestuur: Toos Buiting-Goossen, Jan Willemsen, Teun Giesen, pastor Bernard Reerink, Mia Roosendaal-Scheerder, Henk Schuurman, Herman Westerhof.

Actie Kerkbalans

Pastor Scholten gaf in 1983 al aan dat de Loilse financiën tekort schoten om een pastor (en huishoudster) te betalen. Er werd een groep mensen bijeen geroepen om dit te bespreken. Het resultaat daarvan was dat er werd besloten om de kerkbijdragen huis-aan-huis op te halen. Dit had een zeer gunstig effect op de opbrengst en tot op heden worden de mensen ieder jaar persoonlijk benaderd. Meestal is het een 'koud baantje', zo medio januari, maar het resultaat is tot dusver bijzonder 'warm'. Deze gelden zijn broodnodig om Loil als zelfstandige parochie bestaansrecht te geven. Voordat de mensen op pad gaan wordt opening van zaken gegeven over het voorafgaande jaar. Na de collecte is er een gezellig samenzijn op de pastorie. Van de mensen van het eerste uur zijn er nu nog vijftien die elk jaar meewerken. De vrijwilligers van de Kerkbalans: zij houden voor een belangrijk deel onze kerk in balans...

Roepingen

Hierbij in alfabetische volgorde een overzicht van de roepingen – priesters en religieuzen – die voortgekomen zijn uit de Loilse parochie of van voor die tijd afkomstig uit het Loilse deel van de Didamse Sint Martinusparochie. (Tussen haakjes is de orde en het jaar van de wijding of de intrede vermeld.)

Henk van Beek (pater Assumptionisten, 1941); Theodora Bolder (zr. JMJ, 1913); Bertus Bolk (br. Oblaten van Maria, 1964); Maria van Hal (zr. JMJ, 1919); Theodora Harmsen (zr. H. Jozef, 1928); Bernard Jansen (br. OFM Capucijnen, 1944); Bernard Kobesen (pater H. Familie, 1941); Geertruida Lamers (zr. Carmelitessen, 1938); Johanna Lamers (zr. H. Jozef, 1934); Johanna Lamers (zr. JMJ, 1941); Frans Lanters (br. Sint Joseph, 1931); Aleida Lendering (zr. JMJ, 1935); Arnold Meijer (br. OP, 1907); Berendina Meijer (zr. JMJ, 1937); Hendrina Meijer (zr. JMJ, 1932); Willem Meijer (br. OP, 1906); Johanna Menting (zr. JMJ, 1914); Johanna van Mierlo (zr. H. Jozef, 1954); Wilhelmina Nibbeling (zr. JMJ, 1932); Anna Peters (zr. JMJ, 1930); Theodora Peters (zr. JMJ, 1939); Fien van Raaij (zr. JMJ, 1936); Jo van Raaij (br. Onb. Ontv. van Maria, 1941); Theo van Raaij (br. Onb. Ontv. van Maria, 1937); Willy van Raaij (zr. JMJ, 1932); Anna Rasing (zr. JMJ, 1903); Gerarda Rasing (zr. JMJ, 1935); Maria Rasing (zr. JMJ, 1895); Theo Reuling (diaken, 1998); Carolien Roosendaal (zr. Augustines, 1904); Hendrina Roosendaal (zr. Augustines, 1899); Maria Roosendaal (zr. JMJ, 1903); Antonia Rozijn (zr. Chr. Sch., 1952); Diny Schuurman (zr. JMJ, 1956); Eliza Schuurman (zr. JMJ, 1953); Ida Staarink (zr. van Liefde, 1937); Dina Tammel (zr. JMJ, 1916); Wilhelmina Verhoeven (zr. JMJ, 1916).

Pastors en pastores

Traditioneel zijn de benamingen pastoor en kapelaan (hulp-pastoor) gangbaar in de rooms-katholieke kerk. De opvattingen over de uitoefening van het pastorale werk wijzigden en daarmee ook de aanspreektitel. Iedereen die thans werkzaam is in de zielzorg wordt aangesproken met pastor, wat zowel de dominee als een pastoraal werkster kan zijn. De aanduiding kapelaan is in onbruik geraakt. Er is een subtiel verschil tussen een pastoor en een pastor. Kerkjuridisch is de pastoor voor het bisdom de eindverantwoordelijke van een parochie en heeft dus terdege een betekenis in de rangorde van geestelijken.

Het chronologische overzicht, tot en met het jaar 2000, van alle pastors en pastores die als zodanig actief waren of zijn in de Loilse parochie, ziet er als volgt uit:

1. Philippus J.J. Inden	27-11-1910		07-12-1941
2. Gerardus W. Bauland	08-12-1941		07-12-1950
3. Johannes B.J. Spelbrink	08-12-1950		26-09-1957
4. Wilhelmus G. Wolters	27-09-1957		04-10-1962
5. Herman W. Boss	05-10-1962		01-09-1966
6. Wilhelmus P.Th. Mali	02-09-1966		07-05-1969
7. Arnoldus A. Groothuis	11-07-1969		02-08-1981
8. Jan J. Scholten	30-10-1981		21-05-1986
9. Chris J. Willemsen	00-03-1986		00-06-1986
10. Jan W.H. Leisink	22-05-1986		26-04-1987
11. Bernard H.M. Reerink	01-01-1989		01-10-2000
12. Gerard M. Griffioen	01-03-1991		01-12-1997
13. Dominique Benders-Bloemkolk	01-10-1993		01-10-2000
14. Judith A.M. Goeman	01-01-1997		
15. Theo H.M. Reuling*	12-09-1998		
16. Ties J.G. Bosch	01-11-1998		

* Werkzaam als diaken. Een diaken is niet tot priester gewijd (mag daarom slechts een beperkt aantal liturgische taken uitvoeren) en zou formeel gezien niet in dit overzicht thuis horen.

Uit dit overzicht valt op te maken dat Loil in de eind jaren tachtig geen 'eigen' pastoor had. Formeel (volgens het kerkrecht) kan dit niet. Deken Antonissen was in die periode de waarnemend pastoor. In de praktijk kwam het er echter op neer dat de 'kerk' volledig door het toenmalige kerkbestuur, onder leiding van Theed Lenting, werd getrokken.

Niet opgenomen zijn de kapelaans Pieper en Plegt die beiden een hele korte periode onder pastoor Inden hebben gediend en de talrijke assistenten – meestal paters – die de respectievelijke pastors bijstonden tijdens de destijds altijd druk bezochte vieringen in het weekend. Toch willen we hier pater Van Schaick noemen die eind jaren zestig vier jaar lang de vaste weekend-assistent was van de Loilse pastoor. Zijn humor en innemende karakter zal velen zijn bijgebleven.

Verder hebben de pastores Effing, Gilsing en De Ponti (de laatste twee respectievelijk geboren in Didam en Nieuw-Dijk), nadat ze met emeritaat gingen, jarenlang geassisteerd binnen het pastorale werk van de parochies in Didam en Loil.

Voor de meeste pastors die in Loil werden benoemd was dat hun eerste aanstelling als zodanig. Na vele jaren elders als kapelaan actief te zijn geweest was Loil dan de eerste parochie waar ze zelfstandig als pastoor mochten opereren. Kennelijk werd Loil door het aartsbisdom als een ideale parochie voor startende pastors gezien.

1) **Ph.J.J. Inden.** Hij werd op 8 oktober 1870 te Groningen geboren als eniggeboren zoon van welgestelde ouders. Zijn priesterwijding vond plaats in 1896. Alvorens hij in 1909 in Loil tot bouwpastoor werd benoemd was hij kapelaan in Groessen.

In de ruim dertig jaar van zijn pastoraat is hij de grondlegger geweest van de parochie en het kerkdorp Loil zoals het vandaag de dag is. Als bouwpastoor was niets hem te veel om de kerk een steeds fraaiere en waardiger aanblik te geven. Hij was trots op de kerk die hij gebouwd had. Naar zijn preken werd graag en met overgave geluisterd. Tijdens de kersttijd kwamen de mensen van heinde en ver kijken naar de kerststal in de Loilse kerk, die zo'n beetje het gehele voorste gedeelte van de kerk in beslag nam, en een idee was van Loils eerste parochieherder. Hij stak veel energie in het op- en uitbouwen van 'zijn' parochie.

Met de dertiger jaren kwam, economisch gezien, een heel slechte periode. In veel gevallen verleende pastoor Inden de nodige financiële hulp, zij het op zijn voorwaarden. Hij stond gezinnen terzijde die door ziekte of noodlot werden getroffen. De wil van pastoor Inden was echter wet, daar kon niemand aan tornen. Hij waande zich de alleenheerser over het Loilse 'parochierijk', overal liet hij zijn gezag en macht gelden.

Zijn inzet om van Loil een parochie met aanzien te maken was uitzonderlijk. In zijn ijver en eerezucht waagde hij zich aan risicovolle beleggingen, waarbij met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid de parochiefinanciën werden betrokken. Zijn financiële beleid werd bijzonder ondoorzichtig. Daar hij nooit openheid van zaken gaf wekte dit de schijn van belangenverstremgeling op. Uiteindelijk had dit alles een polariserend effect op zijn parochianen.

Zijn abrupte vertrek in 1941 sloeg in Loil in als een bom. De parochianen bleven met veel vragen zitten. Door zijn wijze van vertrek gaf hij zelf voeding aan de vele geruchten omtrent zijn persoon. De reden van zijn plotselinge aftocht heeft hij nooit kenbaar gemaakt aan zijn parochianen. Zonder afscheid, zonder één woord, en dat na ruim 30 jaar pastoraat, vertrok hij met de noorderzon. Dat heeft veel Loilse mensen diep gekrenkt. Daags na zijn vertrek werden zijn vele boeken opgehaald en naar de paters Capucijnen in

Onzedelijk

De eerste Loilse parochieherder (Inden) vond de voetbal-kledij nogal onzedelijk. Hij was er niet van gediend dat jongelieden van het mannelijk geslacht in sportkledij de kerk passeerden. Derhalve hesen de Loilse voetballers van Hertha zich thuis reeds in het sportgewaad. Immers: toen was een kleedaccommodatie nog geen vertrouwd beeld op een voetbalveld. Alzo gekleed werd de tocht naar de Loilse voetbalarena ondernomen.

Als de plaatselijke onderdanen van Koning Voetbal de kerk voorbij moesten trekken ze snel een oude lange broek over het voetbaltenue aan. Was het lokale godshuis gepasseerd dan volgde het zelfde ritueel, zij het in omgekeerde volgorde.

Het ontluikende Loilse vrouwelijk schoon schijnt toen menigmaal in verlegenheid te zijn gebracht door de bevallige verkleedpartijen van de Hertha-boys. Dat alles ontging echter des pastors nagenoeg allesziende oog.

Babberich gebracht. Na enkele omzwervingen vestigde hij zich in Schaijk. Daar vierde hij als emeritus (rustend geestelijke) zijn diamanten priesterfeest. Hij overleed op 92-jarige leeftijd.

Ondanks de vele en onomstreden verdiensten van pastoor Inden voor Loil kan toch de vraag gesteld worden of een herder die zijn kudde zó achterlaat wel altijd een *echte* herder is geweest?

Feitenonderzoek: Het plotselinge vertrek van pastoor Inden in december 1941 had tot gevolg dat de Loilse bevolking met veel vragen bleef zitten en allerlei verhalen en geruchten de ronde deden. Nooit is er een officiële verklaring gekomen, noch van pastoor Inden, noch van het kerkbestuur, noch van het aartsbisdom. Van het kerkbestuur en het bisdom is dit te begrijpen, aangezien zij pastoor Inden niet onnodig hebben willen beschadigen. Maar het gevolg daarvan is wel geweest dat – circa zestig jaar na dato – nog steeds veel mensen in Loil hierover gevoelens van onvrede hebben. Tijdens de voorbereidingen van dit boek is dit de redactie herhaaldelijk gebleken. Om die nog steeds heersende gevoelens van onvrede enigszins weg te nemen en om definitief met het verleden af te rekenen heeft de redactie een feitenonderzoek ingesteld naar de ware toedracht van het vertrek van pastoor Inden in 1941. Nadrukkelijk zij gesteld dat het onderzoek zich uitsluitend heeft toegespitst op de vraag: *‘Waarom verlaat een pastoor na ruim dertig jaar zijn door hem gestichte parochie, zonder daarvoor maar enige verklaring te geven?’*

Voor de objectiviteit leek het de redactie gewenst uitsluitend en alleen af te gaan op eventuele schriftelijke documenten en niet op allerlei mondelinge verklaringen. Aangezien het aartsbisdom de pastoors benoemt leek het ons voor de hand liggend daar de onderzoeksvraag neer te leggen. We werden verwezen naar Het Utrechts Archief, waar het archief van het bisdom – omvattende de periode 1874–1967 – is ondergebracht. Op basis van de daar geraadpleegde dossiers zijn we tot onze bevindingen gekomen.

Onder druk van de aartsbisschop is pastoor Inden in 1941 dringend verzocht af te treden en met emeritaat te gaan. Pastoor Inden heeft daarmee ingestemd. De aanleiding van het bisdom was de zeer slechte financiële positie van de Loilse parochie, waarbij volgens het bisdom ‘de pastoor niet vrijuit ging’. Het bisdom regelde voor hem de huisvesting nadat zijn ontslag zou ingaan. Op verzoek van pastoor Inden zou dat buiten het aartsbisdom moeten zijn, om de kans te verkleinen dat hij zich zou ‘schamen’ als hij een bekende tegenkwam. Gedurende het jaar 1941 is zijn ontslag geregeld, ver vóór de 19e december, wanneer zijn feitelijke ontslag zou ingaan. Er is dus ruimschoots tijd geweest om de parochianen te informeren. Pastoor Inden koos er echter voor geheel onaangekondigd te verdwijnen. De eerste weken was hij zelfs onbereikbaar voor het bisdom. Hij maakte geen gebruik van het hem door het bisdom aangeboden pensioen (Huize Sint Joseph te Eerde, Noord-Brabant). Eind januari 1942 heeft hij zelf zijn huisvesting geregeld te Schaijk en zich daar ook gevestigd.

Uit een uitvoerige briefwisseling tussen het aartsbisdom en pastoor Inden blijkt diverse keren de weinig meegaande houding van de pastoor, als het gaat om zijn medewerking om de financiële problemen op te lossen en daarvoor een

regeling te treffen. Het bisdom krijgt verschillende verzoeken van mensen die hun vorderingen komen opeisen, die zij denken van de Loilse parochie te goed te hebben. Uit alles blijkt ook dat het bisdom zich vele inspanningen getroost heeft om de financiële kwesties naar behoren af te wikkelen. Aangezien de onderzoeksvraag niet direct de financiën betrof heeft dienaangaande slechts een globale bestudering van de betreffende documenten plaatsgevonden. In 1949 en 1950 heeft pastoor Inden herhaaldelijk getracht een huis in Didam te kopen. De aartsbisschop heeft hem daarop uitdrukkelijk ontraden zich in het dekenaat Zevenaar te vestigen.

Wij hopen dat hiermee enig licht is gekomen in een duistere episode uit de Loilse geschiedenis. Bedenk daarbij wel: *‘De waarheid is meestal èn goed èn slecht.’*

2) **G.W. Bauland.** De opvolger van bouwpastoor Inden werd op 26 juni 1900 geboren in Amersfoort. Hij was tien jaar kapelaan te Vinkeveen voor hij per 8 december 1941 benoemd werd als pastoor van Loil. Zijn zilveren priesterfeest vierde hij op 15 augustus 1949 in de Loilse parochie. Ruim een jaar later volgde zijn benoeming tot pastoor in het Utrechtse Cabauw.

Pastoor Bauland kreeg de moeilijke taak de desolate Loilse parochiefinanciën, de erfenis van zijn voorganger, weer op orde te brengen. De temperamentvolle Bauland heeft zich met veel overgave aan die opdracht gewijd.

Zijn pastoraat – gedurende de oorlogsjaren en de jaren daarna – is zeker niet gemakkelijk geweest. Naast de financiële parochieperikelen kreeg hij te maken met de ramp van het zusterklooster. Op zijn initiatief en onder zijn leiding werd in 1947 een fraaie Mariakapel met bijbehorend park gesticht. De grote verdienste van pastoor Bauland is geweest dat het hem grotendeels is gelukt, mede dankzij de hulp van derden en zeker ook het aartsbisdom, de parochie weer een gezonde financiële basis te geven.

3) **J.B.J. Spelbrink.** Hij werd te Veendam geboren op 7 juli 1907. Voor hij per 8 december 1950 benoemd werd tot pastoor in Loil was hij 17 jaar lang rector van het sanatorium ‘Berg en Bos’ te Bilthoven. Hij vierde op 15 juli 1956 zijn zilveren priesterfeest in Loil. In september 1957 werd hij pastoor te Kampen. Daarna volgde in 1964 zijn benoeming tot pastoor te Bemmelen en deken van het dekenaat Elst. Hij overleed op 28 september 1994 in Bemmelen.

Met grote voortvarendheid bracht hij in zijn pastoraat veel tot stand. Hij was de initiatiefnemer van de vernieuwing van het voormalige verenigingsgebouw, in de Loilse volksmond: ‘het jeugdgebouw’, op de plaats waar nu De Zomp staat. Onder zijn leiding werd de kleuterschool en het eerste lokaal van de huidige basisschool Sint Jozef gebouwd. (Het rooms-katholieke onderwijs viel toen onder verantwoording van het kerkbestuur.) Het Mariapark werd verfraaid met staties, waarin vaantjes met de geheimen van de rozenkrans. Het hoofdaltaar in de kerk werd gemoderniseerd, terwijl een nieuw glas-in-lood-raam in het priesterkoor werd aangebracht. Om de actieve deelname van de parochianen aan de eucharistieviering te stimuleren organiseerde hij enkele misweken. Node zagen de parochianen hem vertrekken. Ook pastoor Spelbrink vond het zwaar zijn eerste parochie te moeten verlaten.

4) **W.G. Wolters.** In het Over-Betuwsche Lent werd hij op 27 oktober 1911 geboren. Hij was elf jaar kapelaan van de kathedrale kerk in Utrecht voor hij op 27 september 1957 in Loil werd benoemd als pastoor. Zijn zilveren priesterfeest vierde hij op 5 augustus 1962 in Loil. Hij werd in september 1963 overgeplaatst naar Dieren.

Vele parochianen zullen hem herinneren als de muzikale pastoor. Het was een waar genot naar zijn zangstem te luisteren. Verder durfde hij het aan om als speler-regisseur (in 1960) een passiespel op te voeren met als titel: 'Terug naar Gethsemané'. Tijdens zijn pastoraat vierde de parochie het 50-jarig jubileum. Het geschenk van de parochie: een nieuw kerkorgel, paste geheel in het straatje van de muzikale pastoor Wolters. Hij wist de parochianen te bewegen daarvoor een groot bedrag bijeen te brengen.

5) **H.W. Boss.** Hij werd op 16 september 1917 te Duiven geboren. Zoals voor meer Loilse pastoors gold was dit Didamse kerkdorp zijn eerste parochie waar hij als verantwoordelijk parochieherder op eigen benen mocht staan. Zijn benoeming ging in op 5 oktober 1962. Daarvoor was hij onder andere kapelaan in Hilversum en Raalte. Zijn overplaatsing naar Enschede volgde per 1 september 1966. Daarna was hij pastoor in Aalten, alwaar hij overleed op 9 november 1992.

Pastoor Boss kan gekenmerkt worden als een uiterst beminlijk, goedlachs en vriendelijk man met wie je heel gewoon en amicaal niet alleen over geloofszaken kon praten. Daarbij was hij kunstzinnig van aard. Hij introduceerde de heel bijzonder gevormde kaarsenstandaards en het tabernakel die we anno 2000 nog steeds gebruiken. Bij veel Loilenaren was deze zachtaardige geestelijke zeer geliefd, van hen had hij langer mogen blijven.

6) **W.P.Th. Mali.** Pastoor Mali werd op 18 augustus 1922 te Maastricht geboren. Als kapelaan was hij dienstbaar in verschillende parochies, het laatst in Apeldoorn, tot op 2 september 1966 zijn intrrede als pastoor te Loil volgde. Heel snel, reeds in 1969, volgde zijn pastoorbenoeming (later werd hij daar deken) te Groenlo. Bekend is dat hij pastoorcoördinator is geweest in Soest. Hij is in 1999 overleden.

Zijn ambtsperiode was wel heel erg kort. Goed en wel in Loil ingeburgerd werd hij alweer elders benoemd. Pastoor Mali had een heel eigen, bijzonder directe stijl van werken, recht op het doel afgaand. Hij had duidelijk feeling met allerlei maatschappelijke ontwikkelingen en toonde veel belangstelling voor het verenigingsleven. Hij is heel intensief bezig geweest met een groot aantal zaken. Toen het jeugdhonk opgeknapt moest worden schroomde hij niet om zelf bij de bouwwerkzaamheden te assisteren. Al gauw was het duidelijk dat deze man een uitgesproken visionair was en over veel capaciteiten beschikte.

Zijn huishoudster kon de dorpsgewoonten niet altijd waarden. Zo bracht een dankbare parochiaan – geheel in overeenstemming met de dorps traditie – de pastoor een van zijn beste kippen, keurig geslacht en schoongemaakt. Het beest kon zó in de pan. De huishoudster schrok zichtbaar en aandoenlijk bij de aanblik van het geheel 'braadklare' kippenbeest en zei: 'Wat moet ik nu met een hele kip?'

Tijdens de afscheidsreceptie typeerde burgemeester Vlaar hem als volgt: 'U was mens met de mensen.' En: 'U reageerde immer snel, kort en zakelijk en overvroeg nooit.'

'Don Camillo'

Velen kunnen zich ongetwijfeld pastoor Mali herinneren. Zijn 2CV was destijds een van de bekendste automobielen in de Loilse contreien. Vanwege zijn onorthodoxe aanpak van de zaken en zijn imposante fysieke verschijning werd hij in Loil veelal aangeduid met 'Don Camillo'.

Pastoor Mali bekommerde zich niet alleen om het zielenheil van zijn parochianen, hij toonde ook zijn betrokkenheid bij tal van aangelegenheden die nou niet direct in de taakomschrijving van een pastor voorkamen. De jeugdleiding van de sv Loil kon altijd een beroep op hem doen als er een team voor een uitwedstrijd op pad moest. Zo transporteerde hij een keer een compleet pupillenteam (weliswaar de allerkleinsten) in zijn 'eend' veilig heen en terug naar Giesbeek. Toen hem gevraagd werd hoe hij dat onmogelijk geachte staaltje van vervoerskunst had weten te volbrengen antwoordde hij met twinkelende ogen, die een bovenaardse trots uitstraalden: 'Een makkie, ik had nog plaats over ook.'

7) **A.A. Groothuis.** In het Overijsselse Hengelo werd hij op 7 juni 1912 geboren. Toen hij intrad in de Orde van de Franciscaner Minderbroeders (OFM) kreeg hij er een naam bij: Castorius. Dertig jaar lang werkte hij in een Maastrichtse achterstandswijk (de befaamde Stokstraatbuurt) als sociaal-cultureel werker. Toen in 1969 een beroep op hem werd gedaan pastoor te worden in Loil aanvaardde hij dat en gaf daarmee een geheel nieuwe wending aan zijn pastorale leven. Om gezondheidsredenen ging hij in 1981 met emeritaat. Aanvankelijk keerde hij terug naar zijn geboorteplaats Hengelo. Na een jaar hield hij het daar echter voor gezien en keerde terug naar Didam. Zijn gouden priesterfeest vierde hij op 19 maart 1989 in Loil. Vrij snel daarna, op 5 oktober 1989, overleed hij. Na zijn uitvaart in Loil werd hij te Vorden-Kranenburg begraven op het kloostergedeelte van het rooms-katholieke kerkhof aldaar.

Hij leefde en werkte naar zijn grote voorbeeld de heilige Franciscus: in alle eenvoud. Zijn geliefde thema's waren vrede en liefde. Zieken en bejaarden hadden zijn speciale aandacht. In de kerstnacht bracht hij hen de heilige communie. Pastoor Groothuis kon ook goed met kinderen omweg. In een bijdrage van zijn hand in het jubileumboekje bij gelegenheid van '75 jaar onderwijs in Loil' lezen we het volgende:

Als je oude dag is aangebroken en het eind van je werk, dan leef je van mooie en goede herinneringen uit het verleden. De nare dingen moet je gauw vergeten. Vlak naast mij staat een kleine beeldengroep, de pastoor tussen twee kinderen, hij legt zijn handen op de kinderhoofdjes. Het was een idee van de kinderen zelf en het is voor mij de mooiste herinnering.

In mijn priesterleven heb ik steeds zorg mogen dragen voor kinderen. Kinderen zijn zo onbevangen en gaaf, je moet er goed en voorzichtig mee omgaan, hun toekomst kan er van afhangen. Meestal zijn de kinderen zeer geïnteresseerd. Vertel niet een verhaal en daarna de moraal. Vertel de moraal in je verhaal.

Hoewel Castorius Groothuis enige eigenzinnigheid niet ontzegd kon worden zullen velen met dankbaarheid aan hem terug denken. De wijze waarop hij ondanks zijn tanende gezondheid de pastorale taken vervulde verdient bewondering. Ter herinnering aan hem staat achter in de Loilse kerk een beeldje van 'de goede herder'.

8) **J.J. Scholten.** Zijn ouders woonden in Gendringen, maar hij werd op 17 september 1937 in het Sint Elisabethgasthuis in Arnhem geboren. Hij deed op 23 september 1958 zijn professie binnen de Orde van de Franciscaner Minderbroeders (OFM Conventuelen). Vervolgens studeerde hij vijf jaar filosofie en theologie te Würzburg. Zijn priesterwijding volgde op 4 augustus 1963. Daarna was hij enkele jaren leraar en prefect op het college van zijn orde te Urmond, vervolgens ging hij tot 1967 Duits studeren in Nijmegen. In 1967 kwam hij als pastor en katechiet in Arnhem te werken, waar hij werkzaam was voor verschillende parochies. Verder gaf hij het 'vak' godsdienst op een middelbare school. Zijn benoeming als pastor en deservitor (waarnemend pastoor) van de parochie Loil binnen het samenwerkingsverband van de parochies Didam en Loil ging in per 30 oktober 1981. Na een moedig gedragen ziekte overleed hij op 21 mei 1986, pas 48 jaar oud, in het streekziekenhuis te Zevenaar. Hij werd 26 mei daaropvolgende begraven op het parochiekerkhof te Loil.

Voordat Jan Scholten naar Loil kwam had hij in verschillende hoedanigheden de nodige pastorale ervaring opgedaan. Bekend is dat hij als leraar de godsdienstlessen geruisloos wist laten te verlopen. De leerlingen hadden heel snel door dat ze hier met iemand te doen hadden die werkelijk in hen geïnteresseerd was, ze liepen met hem weg. Met zijn innemende, warme persoonlijkheid had hij ook al gauw de Loilenaren voor zich gewonnen. Hij voelde het dorps- en gemeenschapsleven haarfijn aan. Hij slechte drempels als ze er waren en wees ons op onze eigen verantwoordelijkheid. Door zijn charisma voelden zich steeds meer mensen aangetrokken tot de Loilse parochiegemeenschap. Vol overgave zette hij zich in voor 'zijn' parochie, hij gaf het jongerenpastoraat nieuwe impulsen en nam de restauratie van het kerkgebouw ter hand. Het heeft hem bijzonder gespeten dat hij de restauratie niet heeft kunnen voltooiën. Het kerkgebouw was in zijn optiek een plaats waar gehuild en gelachen kon worden, het 'geestelijke' hart van de gemeenschap.

Jan Scholten had het geweldig naar zijn zin in Loil. Zijn initiatieven werden gedragen door de gemeenschap. Loil was blij met zijn pastor en hij met Loil. Slechts vier jaar heeft het mogen duren. Hij heeft naar eigen zeggen geprobeerd in Loil een klein stukje van het leven van Franciscus waar te maken. Dat is hem gelukt, mogen we gerust zeggen. Bij zijn uitvaart was de Loilse kerk te klein om alle mensen te bevatten die hem de laatste eer wilden bewijzen. Met betraande ogen namen de parochianen afscheid van Jan Scholten; de vaderlijke, eenvoudige, beminnelijke, wijze en vooral meelevende pastor.

9) **C.J. Willemsen.** Hij werd geboren op 16 april 1942 te Steenderen. Na zijn priesterwijding werkte hij enkele jaren als kapelaan te Ulft. Vervolgens vertrok hij in 1971 naar Leuven. In 1972 ging hij naar Brazilië, vanwaar hij in 1985 terugkeerde. Al snel bleek dat zijn gezondheid tijdens zijn verblijf in dit Zuid-Amerikaanse land danig geleden had. Hij

kreeg in maart 1986 een tijdelijke aanstelling als pastor in Loil. Maar na enkele maanden bleek dat hij te ziek was om de pastorale taken naar behoren te vervullen en keerde hij terug naar zijn geboorteplaats Steenderen, waar hij op 15 augustus 1987 overleed.

Slechts luttele maanden was hij in Loil werkzaam. In die korte tijd wist hij niettemin veler sympathie te winnen. 'Priester voor het volk Gods in Brazilië' staat er op zijn grafsteen vermeld.

10) **J.W.H. Leisink.** Geboren te Drempt op 1 december 1937. Voor hij op 29 januari 1978 in Didam benoemd werd was hij pastoor in Enschede. Aanvankelijk gold zijn aanstelling alleen voor de Mariakerk. In hetzelfde jaar werd hij tevens pastoor van de Sint Martinuskerk. Toen pastor Scholten in 1986 overleed kreeg hij ook de Loilse parochie onder zijn pastorale hoede. Dit was van korte duur, want april 1987 nam hij afscheid van Didam om naar Goor te vertrekken.

Pastoor Leisink was een man met veel energie die zich met name inspande voor de oecumenische samenwerking en de schoolcatechese. Ondanks zijn eindverantwoordelijkheid voor drie parochies trachtte hij ook Loil de nodige aandacht te geven.

11) **B.H.M. Reerink.** Bernard Reerink werd op 6 juli 1951 te Steenwijkerwold geboren. Na de kweekschool leefde hij een jaar lang in een gemeenschap van de Franciscanen. Hij combineerde het leraarschap met een opleiding theologie aan de Katholieke Theologische Hogeschool te Amsterdam. Hierna volgde hij de priesteropleiding aan het Ariënsconvict en de KTH Utrecht. Na ontslag genomen te hebben in het onderwijs volgde zijn aanstelling tot pastor te Deventer. Hij werd in september 1985 tot priester gewijd en bleef in Deventer werkzaam. Zijn aanstelling als pastoor in Didam ging in per 1 januari 1989 en wel voor de beide Didamse parochies alsmede de parochie te Loil. Met ingang van 1 januari 1997 volgde zijn aanstelling als pastoor van de Antoniusparochie in Nieuw-Dijk. Per 1 oktober 2000 werd hij benoemd als pastoor te Losser en mede-pastor in het samenwerkingsverband van de parochies van Losser-Overdinkel.

Als eindverantwoordelijke voor alle vier parochies in de gemeente Didam heeft pastoor Reerink geen gemakkelijke taak gehad. Temeer daar in zijn periode de bestuurlijke vernieuwing en samenwerkingsverbanden aan de orde waren. Ondanks dat hij zijn aandacht over zoveel zaken moest spreiden liet hij merken zich zeer betrokken bij het Loilse (parochie)leven te voelen. Hij had een oprechte belangstelling voor mensen en een eerlijke manier van werken en adviseren. Al kon hij wat streng over komen, hij bleef altijd redelijk. Hij ondernam veel nieuwe en goede initiatieven, zoals het beleidsplan. De Didamse parochies werken thans op veel terreinen samen, zonder dat de eigenheid en zelfstandigheid van de parochie Loil in het geding is gekomen. Pastoor Reerink heeft zich in zijn Didamse periode een goed 'geestelijk' verandermanager en procesbewaker getoond. Zijn oud-parochianen zien met veel waardering en dankbaarheid terug op zijn pastoraat, waarin vooral organisatorisch veel tot stand kwam. Bernard, het ga je goed... nee, bijzonder goed!

12) **G.M. Griffioen.** Hij werd 23 juni 1951 te Amsterdam geboren. Zijn middelbare schoolopleiding volgde hij bij de fraters Maristen in Nijmegen. Op 18 september 1968 volgt zijn intrede in het klooster van dezelfde fraters. Vervolgens ging hij theologie studeren en was achtereenvolgens als pastor werkzaam in Elst, Hengelo, Borne en Deventer. Zijn benoeming tot pastoraal werker voor de parochies van Loil en Didam ging in per 1 maart 1991. Uiteindelijk besloot hij toch om priester te worden. Na 25 jaar verliet hij de orde van de fraters Maristen om de diakenwijding te kunnen ontvangen. Zijn priesterwijding vond plaats op 18 december 1993 in de parochiekerk van Sint Martinus te Didam. Met ingang van 1 januari 1997 volgde tevens zijn benoeming als pastor van de Nieuw-Dijkse parochie. Ingaande 1 december 1997 werd hij benoemd in Amsterdam.

Gerard Griffioen straalde uit dat hij van het leven hield en er van genoot. Zijn preken getuigden veelal van zijn passie voor datzelfde leven. Daarbij durfde hij ook voor zijn twijfels uit te komen. De diensten, vol vuur en met overtuiging door hem geleid, waren meestal boeiend. Zijn machtige stemgeluid gaf daaraan een extra dimensie. Tijdens uitvaarten wist hij de nabestaanden vaak iets mee te geven waar zij mee verder konden. Hij koos er voor om naar zijn roots, zijn geliefde Amsterdam, terug te keren. We hopen dat het hem daar erg goed zal gaan en het leven hem goed gezind is.

13) **D.A.M. Benders-Bloemkolk.** Zij werd geboren op 27 oktober 1960 te Amsterdam en studeerde daar Nederlandse taal en letteren. Naast haar baan als docente Nederlands volgde zij een theologiestudie. Tijdens die opleiding liep zij van 1990 tot 1992 stage in Wehl. Per 1 oktober 1993 werd zij benoemd als pastoraal werkster voor de parochies van Loil en Didam. Op 1 januari 1997 volgde tevens de aanstelling voor de Nieuw-Dijkse Antoniusparochie. Binnen het pastorale team werd zij verantwoordelijk gesteld voor liturgie en verkondiging, parochieopbouw en catechese. Ingaande 1 oktober 2000 werd zij benoemd tot pastoraal werkster/teamleidster in de vijf parochies van de sectie Gendringen.

Een vrouwelijke pastor in Loil, dat was in het begin toch even wennen. Toen pastor Benders voor het eerst bij Toon Steenbreker op bezoek kwam zei Toon: 'Podòmme, ut is 'n deerntje'. Maar op de manier waarop hij dat uitsprak viel op te maken dat het wat Toon betreft wel goed zat. Al snel bleek dat Toon – zoals zo vaak – het bij het rechte eind had. Binnen de kortste keren was Dominique Benders een zeer geliefde en graag geziene pastor. Met de werkgroep catechese zijn veel voorbereidingen op de eerste communie en het heilig vormsel op een zeer aangename manier verlopen. Zij had een uitstekende samenwerking met de vele vrijwilligers. De speciale vieringen en de uitvaarten hadden haar bijzondere aandacht en maakten veel indruk op de parochianen. Ook haar zangstem zullen we missen. Haar vertrek werd bijzonder betreurd. De sectie Gendringen boft met haar.

14) **J.A.M. Goeman.** Judith Goeman werd op 20 juni 1968 te Almelo geboren. Zij studeerde theologie aan de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht en was enige tijd werkzaam als pastoraal werkster aan het Diaconessenhuis te Utrecht. Per 1 januari 1997 werd zij aangesteld als pastoraal werkster voor de vier rooms-katholieke parochies in de gemeente Didam. In het jaar 2000 is zij nog steeds als zodanig werkzaam.

15) **Th.H.M. Reuling.** Theo Reuling werd op 17 juli 1956 in Loil (Holthuizen) geboren in een echt katholiek nest. Vanaf zijn lagere schooltijd was hij samen met zijn broer misdienaar en later acoliet. Vader Jan was broedermeester en collectant en moeder Annie zingt al jaren in het gemengd koor. Hij trouwde op 2 april 1981 met Gabriëlle van Kempen uit Didam. Toen het gezichtsvermogen van pastoor Groothuis minder werd was Theo zijn tweede bril op het altaar. Hij gaf jaren sturing aan de misdienaars en acolieten en stelde de roosters samen. Ook was hij voorzitter van de werkgroep liturgie en later parochiebestuurslid. Toen hij aan zijn studie voor diaken begon, moest hij zo'n vier jaar lang in de weekenden naar Zeist. Zijn wijding werd een jaar uitgesteld vanwege een ernstige ziekte van zijn vrouw. Hij werd in onze feestelijk versierde kerk tot diaken gewijd op 12 september 1998. Zonnebloemen en alles wat op het land geoogst wordt vormden het prachtige decor. Het thema van de wijding was: 'Recht doen aan alle schepselen'.

Hij is vanaf september 1998 werkzaam als onbezoldigd permanent diaken, die in deeltijd (tien uren per week) taken uitvoert voor het dekenaat Montferland en de parochies in het samenwerkingsverband Didam. Zijn aanstelling werd in de Loilse parochie met veel bijval begroet. Als diaken is hij belast met het volgende takenpakket: coördineren en stimuleren van diaconaal beleid, de agrarische sector, opzetten en ondersteuning geven aan een netwerk van wijkcontactpersonen in de sectie Didam, bedienen van het heilig doopsel en assisteren bij huwelijken, ondersteunen van de werkgroep MOV in de sectie Didam en het houden van liturgische verkondigingen in bovengenoemde aandachtsvelden. Zijn vrouw Gabriëlle overleed op 1 december 1999. In het jaar 2000 is Theo nog steeds als diaken werkzaam.

16) **M.J.G. Bosch.** Ties Bosch werd op 13 december 1938 te Pannerden geboren. Na een periode op het seminarium koos hij aanvankelijk toch voor het bedrijfsleven. In 1966 trad hij in het huwelijk. Later volgde hij een studie aan de Sociale Academie te Hengelo. Als vrijwilliger raakte hij betrokken bij de parochie in Pannerden, wat voor hem aanleiding was om in de periode 1985–1989 de diakenopleiding te Dijnseburg te gaan volgen. Zijn vrouw Riky overleed in 1990 na een ernstige ziekte. Na enige tijd besloot hij de priesteropleiding aan het Ariënsconvict te gaan volgen in samenwerking met de Universiteit Utrecht. Ingaande 1 augustus 1994 werd hij benoemd als pastor in Huissen-stad – Zand – Angeren. Hij werd (op weg naar het priesterschap) in september 1994 tot diaken gewijd. Zijn priesterwijding volgde op 29 april 1995. Met ingang van 11 november 1995 werd hij benoemd in Huissen-Zand. Vanaf 1 november 1998 is hij benoemd als pastor in de sectie Didam en daar in het jaar 2000 nog steeds werkzaam.

Geloven in de toekomst

Terugkijkend op negentig jaar Loils parochielevens besef je pas goed wat een turbulente veranderingen er plaatsgevonden hebben, zowel maatschappelijk als kerkelijk.

Van de elk weekend overvolle kerkdiensten, waaraan bijna iedereen deelnam, geïnspireerd of niet, gemotiveerd of niet, vrijwillig of gedwongen (maar ze waren er), naar het handjevol kerkgangers dat heden ten dage een normale weekendviering bezoekt, is een gigantische geloofswereld van verschil.

Veel kerkelijke gebruiken en rituelen veranderden of verdwenen. Enkele voorbeelden: het vesperlof, de biecht, de kruisweg en het rozenhoedje bidden. Naast de mooie gregoriaanse gezangen in de traditionele eucharistievieringen kwam de beat- en jongerenmis. De sonore klanken van het orgel werden in sommige diensten vermengd met het geluid van schallende trompetten en snerpande gitaren.

Sommigen kregen daar een kick van, anderen aanhoorden het vol afgrijzen. Met het afschaffen van de biecht leek tevens elk normbesef vervaagd. Leken beklommen de kansel. De zeereerwaarde heer pastoor van weleer werd pastor. De priesterlijke kledij werd ingeruild voor een informeel 'kloffie'. We gingen de pastor gewoon bij zijn of haar voor naam aanspreken, soms een biertje met hem of haar drinken (misschien zelfs een jointje roken). Anno 2000 kan dat allemaal. Decennia lang leek geloven zo simpel: nergens zelf over nadenken, maar gewoon doen wat het kerkelijk gezag voorschreef. De kerkelijke leer bepaalde grotendeels het levensritme. Thans wordt dat ritme volledig beheerst door de 24-uurs economie.

De kerken stroomden leeg en de discotheken vol. Maar dat wil niet zeggen dat daarmee het geloof verdween. Het rechtlijnige kerkelijke denken heeft plaatsgemaakt voor een meer persoonlijke vorm van geloofsbeleving, waarin eenieder ruimte krijgt om op zijn manier inhoud te geven aan zijn geloofsleven.

Mensen, gelovigen van nu, kiezen vanuit een eigen verantwoordelijkheid voor bepaalde vieringen rond hoogfeesten, thematische vieringen of gewoon een weekendviering. Heel vaak doet de hedendaagse mens nog een beroep op de kerk, denk daarbij aan geboorte, overlijden, huwelijk, eerste communie en vormsel. De kerk is niet elke week meer vol, maar als dat het geval is, is de gang naar de kerk doorgaans heel bewust gedaan. Wellicht is dat het grote winstpunt van alle veranderingen en vernieuwingen.

De Loilse parochie heeft in haar bestaan altijd een bijzondere veerkracht getoond. De betrokkenheid van de Loilse bevolking met de kerk en de parochie is door alle jaren heen en onder alle omstandigheden uitzonderlijk geweest. De fraaie staat van de kerk en de directe omgeving is daarvan het trotse en overtuigende bewijs. Daarmee lijkt het fundament voor de toekomst stevig verankerd.

Er is alleszins reden te geloven in een goede toekomst van onze zo dierbare Loilse parochie.

De trouwdag

De trouwdag is volgens velen de mooiste dag in het leven. Als een verstokte vrijgezel op latere leeftijd toch nog een vrouw weet te veroveren is dat helemaal het geval zul je zo denken. Bij de bruiloft van Gradus Berendsen (alias de 'rooie Gradus') zullen de wederzijdse families daar vermoedelijk anders over zijn gaan denken.

Gradus, die in Didam en omstreken bekend stond als een uitzonderlijk vakbekwame smid, was eveneens een dorpsschelm van formaat, die zogezegd regelmatig doch zelden overmatig aan Bacchus offerde. Samen met zijn boezemvriend Willem Weetink zorgde hij voor het nodige leven in de Loilse dorpsbrouwerij.

Dat zijn kornuiten, uitgerekend op zijn trouwdag, hem een poets zouden bakken, zal onze dorpsmid niet hebben bevoerd toen hij met zijn bruid de Loilse kerk betrad. Kapper/kleermaker – en veelzijdig als hij was ook organist – Willem Weetink zat op het koor reeds te denken aan een bepaald geestrijk vocht dat verbonden was aan de afgesloten weddenschap. Dat hij die won, dat stond voor Willem reeds vast, ook al ging dat ten koste van zijn beste maatje.

Bruid en bruidegom schriiden waardig en statig naar voren. Familieleden en bekenden draaien het hoofd om en denken: die rooie heeft op latere leeftijd toch maar mooi een pront wijf aan de haak geslagen.

Een oude tante pinkt een traantje weg. En de bruidegom raakt zowaar enigszins geroerd door de inleidende orgelmuziek van zijn vriend.

Maar, wat is dat? Wat horen ze? Hallucineren ze? Het is toch niet waar? Pastoor Bauland kan een vloek bijna niet onderdrukken. Verschrikt draaien alle hoofden zich om richting kerkkoor. Plechtig weerkaatsen de gewelven dat zo typerende volumineuze orgelgeluid. Ja, ze horen het goed, het zijn de tonen van: *'Ik zal nooit geen bier meer drinken, ik zal nooit meer dronken zijn...'*

Al bevinden ze zich in het huis des Heren, sommigen zijn des duivels, vinden het een vorm van heiligschennis, anderen kunnen amper een glimlach onderdrukken. Het functioneren van organist Weetink is weken daarna onderwerp van hevige discussies in het dorp en het kerkbestuur. Ontslag wordt overwogen, maar hij mag desondanks gewoon aanblijven. Immers: zo'n organist krijg je nooit weer.

Wijwater

Wijwater dat behandel je met een zeker respect, een zekere eerbied. Daar ga je toch wat anders mee om dan het water uit de pomp of de kraan. Een goed katholiek zou het niet in zijn hoofd halen gewijd water te drinken. Dit was de voor de hand liggende gedachte van een Loilse huisvrouw die de jeneverconsumptie van haar geliefde echtgenoot aan banden wilde leggen. Over de nog rijkelijk gevulde jeneverfles werd een etiket geplakt met daarop in forse en duidelijke letters geschreven: *'wijwater'*. Maar deze vindingrijke aanpak om het huiselijke alcoholmisbruik tegen te gaan bleek – helaas – niet te werken. Bij controle een paar dagen later bleek de fles geen druppel meer van het spirituele vocht te bevatten. Manlief had (zeer waarschijnlijk in nuchtere toestand) de list van zijn vrouw, waar Gods zegen klaarblijkelijk niet op rustte, doorzien.